

Stichting
Pensioenfonds
Urenco Nederland

Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland
Postbus 158, 7600 AD Almelo
Telefoon : 0546 545 672 / 0546 545 255
e-mail : SPUN@URENCO.com

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41030811

Verslag over het boekjaar
1-1-2015 t/m 31-12-2015

Inhoud

	Pagina
Karakteristieken van het pensioenfonds	
Meerjarenoverzicht	5
Verslag van het bestuur	
Voorwoord van de voorzitter	7
1. Het pensioenfonds	8
2. Bestuur & organisatie	9
3. Integraal risicomanagement	16
4. Verslag van het bestuur	23
5. Gebeurtenissen na balansdatum	32
6. Financieel beleid van het fonds	32
7. Beleggingenparagraaf	39
8. Financiële Risicoparagraaf	46
9. (verwachte) Ontwikkelingen 2016 op pensioen- gebied / aandachtsgebieden bestuur 2016	48
10. Pensioenregeling	48
11. Actuariële paragraaf	50
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het verantwoordingsorgaan	55
Reactie van het bestuur	57
Verslag van de visitatiecommissie	
Samenvatting rapportage visitatiecommissie	59
Reactie van het bestuur	60
Jaarrekening	
Balans per 31 december	62
Staat van baten en lasten	64
Kasstroomoverzicht	66
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	67
Toelichting op de balans per 31 december	72
Toelichting op de staat van baten en lasten	78
Risicoparagraaf	83

Pagina**Overige gegevens**

Gebeurtenissen na balansdatum	95
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	95
Resultaatbestemming	95
Actuariële verklaring	96
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	98

Bijlagen

Pensioentermen	103
Aanspraken	105

Karakteristieken van het pensioenfonds

Meerjarenoverzicht

	2015	2014	2013	2012	2011
Aantallen ¹⁾					
Actieve deelnemers (inclusief arbeidsongeschikten)	558	767	862	936	979
Gewezen deelnemers	636	442	363	318	261
Pensioengerechtigden	478	450	427	402	376
Totaal	1.672	1.659	1.652	1.656	1.616
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Toeslagen					
Indexatie actieven	0,00%	1,00% ²⁾	0,00%	0,00%	0,00%
Indexatie inactieven	0,00%	0,50% ²⁾	0,00%	0,00%	0,00%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen ³⁾	425.465	433.474	354.478	350.208	286.631
Beleggingsopbrengsten	-6.395	81.685	4.073	48.716	23.775
Beleggingsrendement totale portefeuille ⁴⁾	-1,2%	23,2%	1,7%	16,7%	9,8%
Benchmarkrendement	0,0%	25,0%	-1,1%	15,7%	10,6%
Reserves					
Algemene reserve	18.659	46.954	28.056	13.232	-9.797
Gereserveerde technische resultaten	0	0	0	0	2.817
Totaal reserves	18.659	46.954	28.056	13.232	-6.980

1) Vanaf 2012 zijn de aantallen opgenomen op "persoonsniveau", conform de opgave aan DNB. In de aantallen van 2011 zijn dubbeltellingen opgenomen (omdat één verzekerde in meerdere verzekeringspakketten kan voorkomen).

2) Betreft de indexatie per 1-1-2015. Deze verhogingen zijn ultimo 2014 reeds verwerkt in de technische voorziening en maken derhalve onderdeel uit van het resultaat in boekjaar 2014.

3) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de toelichting op de balans.

4) Voor een nadere toelichting op de onderperformance van de beleggingsportefeuille ten opzichte van de benchmark (-1,2% versus 0,0%) wordt verwezen naar pagina 39.

	2015	2014	2013	2012	2011
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	405.545	383.747	318.660	326.756	293.264
Afgeleide rente o.b.v. rentetermijnstructuur (RTS) ¹⁾	1,69%	1,86%	2,73%	2,41%	2,74%
Premies en uitkeringen					
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	9.228	12.138	12.587	14.457	15.798
Doorsneepremie	30,1%	30,1%	30,1%	30,1%	30,1%
Pensioenuitkeringen	10.498	10.099	9.703	9.550	9.598
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen ²⁾	424.204	430.701	346.716	339.988	286.284
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	405.545	383.747	318.660	326.756	293.264
Aanwezige dekkingsgraad ³⁾	104,6%	112,2%	108,8%	104,0%	97,6%
Vereiste dekkingsgraad	119,4%	108,9%	109,0%	110,9%	112,5%
Minimaal Vereiste dekkingsgraad	104,1%	104,1%	104,2%	104,2%	104,2%
Beleidsdekkingsgraad (BDG) ⁴⁾	107,0%	112,6%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

1) De afgeleide rente is de vaste rekenrente die resulteert in exact dezelfde technische voorziening ultimo boekjaar als de marktwaardevoorziening op basis van de DNB-rentetermijnstructuur.

2) Het pensioenvermogen is gelijk aan de volgende posten uit de balans: totaal activa minus kortlopende schulden en overlopende passiva.

3) De berekening is opgenomen op pagina 75. Het betreft hier niet de reële, maar de nominale dekkingsgraad.

4) Met ingang van 1 januari 2015 geldt dat pensioenfondsen verplicht zijn om ook de beleidsdekkingsgraad te rapporteren. Dit betreft de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Aangezien het fonds uiterlijk vóór 1 maart 2015 aan DNB heeft moeten rapporteren dat zij per 1 januari 2015 op basis van de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2014 in (reserve)tekort is, is ook de beleidsdekkingsgraad per ultimo 2014 in dit overzicht opgenomen.

Verslag van het bestuur

Voorwoord van de voorzitter

Het jaar 2015 is voor de pensioensector en daarmee ook voor Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland (SPUN) wederom een intensief jaar geweest.

Belangrijke dossiers voor ons als bestuur waren onder meer de invoering van het regiehoudersmodel binnen het bestuur en de implementatie van de nieuwe regelgeving. Daarbij ging het om de beperking van de fiscale facilitering van de pensioenopbouw, het nieuw Financieel Toezichtskader - nFTK) en de nieuwe Wet pensioencommunicatie. Het bestuur heeft samen met sociale partners de risicohouding bepaald. Deze uitkomsten zijn gebruikt bij de ALM studie en de aanvangshaalbaarheidstoets. Daarin wordt gekeken of ons fonds naar verwachting op lange termijn zijn ambities kan realiseren. Dit heeft geleid tot verhoging van het risicoprofiel. U leest daarover meer in het hierna volgende verslag van het bestuur. Ook de toekomst van SPUN is onderwerp van gesprek zowel binnen het pensioenfondsbestuur als met de belanghebbenden.

De vermogenspositie van ons fonds verslechterde in 2015 ten opzichte van 2014. De beleidsdekkingsgraad daalde van 112,6% naar 107,0%. Dit kwam onder meer door de gedaalde rente in combinatie met het bewust niet volledig afdekken van het renterisico.

Hierdoor verkeert het fonds in een situatie van reservetekort en is in maart 2016 een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Toekomstige toeslagen laten volgens dit plan de komende jaren helaas op zich wachten. Kortingen zijn echter bij SPUN nog niet aan de orde. Een nadere toelichting kunt u lezen in het bestuursverslag. In januari 2016 heeft het bestuur definitief besloten om geen toeslagen over de aanspraken en pensioenrechten ultimo 2015 toe te kennen. Wij beseffen ons dat dit voor onze deelnemers geen leuke boodschap is, maar helaas wel een economische realiteit.

Tijdens informatiesessies hebben we geprobeerd uit te leggen voor welke uitdagingen de pensioensector en ook SPUN staat en welke gevolgen die hebben voor de belanghebbenden. Ook hebben wij de aanwezige deelnemers gewezen op hun eigen verantwoordelijkheid. Er is doorlopende aandacht voor mijnpensioenoverzicht.nl. Via deze website kan men bepalen hoe het eigen pensioen eruit ziet en of dit genoeg is. Hoe eerder men hierop actie onderneemt hoe beter het eindresultaat zal zijn.

Dit is mijn eerste jaar als voorzitter van het bestuur van SPUN geweest. Vanaf februari 2015 heb ik Allard Grave mogen opvolgen. Namens het bestuur wil ik hem danken voor de wijze waarop hij gedurende 12 jaar het pensioenfondsbestuur heeft geleid. Het Verantwoordingsorgaan, dat vanaf 1 januari 2015 in nieuwe samenstelling functioneert, heeft in 2015 een belangrijke bijdrage geleverd. Wij danken de leden voor de constructieve samenwerking.

Tot slot bedank ik namens het bestuur iedereen die in het verslagjaar heeft bijgedragen aan het goed functioneren van het pensioenfonds.

Almelo, 24 juni 2016

D.J. Vis
Voorzitter

1. Het pensioenfonds

Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland (SPUN of het fonds) heeft een bestuur, een beleggingsadviescommissie en een verantwoordingsorgaan. Vanuit het bestuur is een werkgroep nFTK actief geweest in 2015 en er is een projectgroep toekomststrategie fonds. Middels een visitatiecommissie wordt invulling gegeven aan het intern toezicht. Per 1 juli 2015 werkt het bestuur met een regiehoudersmodel. Daarnaast is een aantal externe partijen bij het fonds betrokken.

In dit hoofdstuk vindt u eerst een aantal algemene gegevens van het fonds en haar statutaire doelstelling, missie en visie. Daarna stelt het fonds de organen en externe partijen aan u voor.

1.1 Algemeen

Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland (hierna: SPUN of het fonds), statutair gevestigd te Almelo is opgericht op 9 december 1991. De Stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41030811.

SPUN is een ondernemingspensioenfonds en voert in opdracht van sociale partners, zijnde de aangesloten ondernemingen Urenco Nederland B.V. (UNL) en Enrichment Technology Nederland B.V. (ETC Almelo) en hun ondernemingsraden, de pensioenregeling uit voor hun (voormalige) medewerkers. Aan deze opdracht ligt een schriftelijke opdrachtaanvaarding ten grondslag. Het bestuur heeft de opdrachtaanvaarding vooraf getoetst aan de risicohouding van het fonds en op financierbaarheid, evenwichtigheid en uitvoerbaarheid. Daarnaast is tussen beide ondernemingen en het fonds een uitvoeringsovereenkomst gesloten (voor het laatst gewijzigd per 1 juli 2015). Deze overeenkomst bevat onder meer bepalingen ten aanzien van de financiering en uitvoering van de regeling.

ETC Almelo is vrijgesteld van de verplicht gestelde regeling voor de sector Grootmetaal, welke wordt uitgevoerd door Stichting Pensioenfonds voor de Metalektro (PME). Waar van toepassing wordt hier naar verwezen.

1.2 Statutaire doelstelling, missie en visie

Statutair doel

Het fonds heeft ten doel het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of andere uitkeringen aan (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, hun nabestaanden en overige belanghebbenden, een en ander in de gevallen en onder de voorwaarden als nader geregeld in deze statuten, de reglementen en door het bestuur vast te stellen pensioenbrieven.

Missie

Het fonds beheert en belegt de premies van de aangesloten werkgevers en haar werknemers. Daarnaast beheert zij de opgebouwde aanspraken, premievrije aanspraken en ingegane pensioenrechten van de oud-werknemers. Kernwaarden zijn evenwichtigheid, begrijpelijkheid, betrouwbaarheid, verantwoordelijkheid, kostenbewustzijn en transparantie.

Visie

Het fonds voert een stabiel maar toekomstbestendig beleid en streeft daarbij naar draagvlak en vertrouwen. Hierbij hanteert het bestuur als uitgangspunten:

- gestreefd moet worden naar een waardevast pensioen;
- het korten van aanspraken en uitkeringen dient te worden voorkomen;
- als kortingen toch noodzakelijk zijn, dan dient de hoogte van de korting zo beperkt mogelijk te zijn;
- rekening moet worden gehouden met de wens van de aangesloten werkgevers om een zo stabiel en voorspelbaar mogelijke premielast voor de komende jaren te hebben.

2. Bestuur & organisatie

2.1 Personalia

De bestuurssamenstelling per 31 december 2015 luidt als volgt:

<i>Namens werkgevers</i>	<i>Functie</i>	<i>(Her)benoemd per</i>	<i>Nevenfunctie(s)</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Geboortejaar</i>
D.J. Vis	Voorzitter, lid DB	03-02-2015	Voorzitter PF Mercurius (in liquidatie), voorzitter PF Ballast Nedam.	M	1969
G.J. Broekman	Bestuurslid	01-07-2013	Lid Ledenraad Coöperatie Werk en Vakmanschap	M	1955
G.N. Koning	Bestuurslid	01-01-2015	Bestuurslid Atletiek Vereniging ACTion48	M	1967
R.F.H. van Ham	Bestuurslid	24-09-2015	Lid RvC Stadstoezicht Almelo	M	1969
<i>Namens werknemers</i>					
H.R. Valley	Bestuurslid	01-01-2013	Lector Verrijzeniskerk, Kascommissie Lid Personeels- vereniging Urenco, Eigenaar website beleggingsstrategieën	M	1958
J.J. de Vrieze	Bestuurslid	01-04-2014	Penningmeester CJV, Afdeling Borne	M	1961
<i>Namens pensioengerechtigden</i>					
P.H.M. te Riele	Secretaris, lid DB	01-07-2014	Voorzitter ITER-NL Council, Voorzitter RvT ZiekenhuisGroep Twente	M	1946
L. Berke	Bestuurslid	01-07-2014	Bestuurslid Bpf Bouw, Directeur eigenaar LBE Treasuring Finance, Bestuurslid Vereniging van Gepensioneerden KWWS	M	1948

Per 15 maart 2016 is het bestuurderslidmaatschap van de heer L. Berke beëindigd en is een vacature ontstaan.

Per 1 juli 2015 is het regiehoudersmodel ingevoerd. Alle aandachtsgebieden zijn verdeeld onder de leden van het bestuur. Het betreffende bestuurslid is verantwoordelijk voor het initiëren van beleidsontwikkelingen- en wijzigingen, de inbreng van actualiteiten/ontwikkelingen en het zorg dragen van de uitvoering van (bestuurs)besluiten. Dit laat onverlet dat alle bestuursleden te allen tijde collectief eindverantwoordelijk zijn en blijven.

In onderstaande matrix is de invulling van de regiehouders en de Beleggingsadviescommissie per 1 juli 2015 inzichtelijk gemaakt. Daarbij wordt de regiehouder/voorzitter in het overzicht als eerste genoemd en zijn tevens, daar waar van toepassing, de vaste secondanten/leden opgenomen.

<i>Regiedomein/aandachtsgebied</i>	<i>Leden</i>	<i>opmerkingen</i>
Algehele regiefunctie	D.J. Vis (vz.) en P.H.M. te Riele (secr.)	o.a. bepalen agenda bestuursvergaderingen, bewaken acties, tekenen fondsdocumenten en bewaken begroting
Relatiebeheer SPUN	D.J. Vis (vz.) en P.H.M. te Riele (secr.)	o.a. toezicht De Kern, sociale partners, VO, intern toezicht
Geschiktheid en functioneren	D.J. Vis (vz.) en P.H.M. te Riele (secr.)	
Bestuursondersteuning	D.J. Vis (vz.) P.H.M. te Riele (secr.)	
Vermogensbeheer (middels de BeleggingsAdviesCommissie)	L. Berke (vz. BAC) J.J. de Vrieze D.J. Vis	Met A. Grave en R. Kamphuis als externe adviseurs. Allard Grave is per 1 januari 2016 gestopt met zijn advieswerkzaamheden.
Risicomanagement	G.N. Koning J.J. de Vrieze	
Governance/bestuursstructuur	P.H.M. te Riele H.R. Valley	
Uitbesteding	G.N. Koning R. van Ham	
Uitvoering (pensioen)administratie en herverzekering	J.J. de Vrieze H.R. Valley	Met E. Oude Elferink als adviseur
Wet- en regelgeving	H.R.. Valley P.H.M. te Riele	Met E. Oude Elferink als adviseur
Communicatie	G.J. Broekman R. van Ham	Met E. Oude Elferink als adviseur

De samenstelling van de overleg- c.q. adviesorganen per 31 december 2015 luidt als volgt:

Beleggingsadviescommissie (BAC):	L. Berke (voorzitter) D.J. Vis J.J. de Vrieze
----------------------------------	---

Projectgroep Toekomststrategie Fonds: D.J. Vis (voorzitter)
P.H.M. te Riele
G.N. Koning

Per 1 juli 2015 zijn, als gevolg van de invoering van het regiehoudersmodel, de Commissie Beleid & Uitvoering en de Werkgroep Communicatie formeel ontbonden. De taken van deze commissie en werkgroep zijn per deze datum toebedeeld aan de desbetreffende regiehouders. Onder hoofdstuk 3 ('Verslag van het bestuur') wordt toegelicht welke onderwerpen zij tot voornoemde datum hebben geadresseerd en besproken.

De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan (VO) luidt per 31 december 2015 als volgt:

<i>Namens werknemers</i>	<i>Functie</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Geboortejaar</i>
N.W.M. Verschuren	Secretaris	M	1960
K. Bulut	Lid	M	1969
E. Schipper	Lid	M	1972

<i>Namens pensioengerechtigden</i>	<i>Functie</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Geboortejaar</i>
H. Grotenhuis	Lid	M	1950
H. van der Tuuk	Lid	M	1946

<i>Namens werkgevers</i>	<i>Functie</i>	<i>Geslacht</i>	<i>Geboortejaar</i>
J. Schokker (UNL)	Voorzitter	M	1947
I de Moor (ETC Almelo)	Lid	M	1975

Intern toezicht

Het bestuur geeft invulling aan het intern toezicht middels een visitatiecommissie. Hiervoor zijn vanuit de Stichting ITP de heren E.E. Van de Lustgraaf (voorzitter), D.H. Mik en B.J. Post door het bestuur, na positief advies van het verantwoordingsorgaan, als lid benoemd. De heer Van de Lustgraaf heeft per 1 januari 2016 de heer R.A. Davis vervangen.

Compliance

Als compliance officer / vertrouwenspersoon van SPUN treedt per 1 januari 2016 het Nederlands Compliance Instituut (NCI) op. De compliance activiteiten en rapportages over het boekjaar 2015 zijn nog door de voormalige compliance officer, de heer E. Vollenbroek van UNL, afgerond.

Extern toezicht

Het fonds heeft de heer P. Heesterbeek (Triple A) als certificerend actuaris benoemd. Als waarmerkend accountant van het fonds treedt de heer J.C. van Kleef (KPMG) op.

Pensioenadministratie

De administratie is uitbesteed aan AZL N.V.

Verzekering overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico

Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico tot en met ultimo 2015 verzekerd bij ELips Life AG. Het betreft hier het risico op vooroverlijden ('kortlevenrisico'), premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het arbeidsongeschiktheidspensioen. Deze overeenkomst, met 31 december 2015 als expiratiedatum, is door ELipsLife opgezegd. De verzekeraar bleek niet bereid om de overeenkomst, al dan niet onder gewijzigde voorwaarden, te verlengen. Het uitlooprisico ten

aanzien van arbeidsongeschiktheid ligt tot en met 31 december 2017 bij ElipsLife. Het fonds heeft vervolgens, na een selectietraject, met ingang van 1 januari 2016 een overeenkomst gesloten met Zwitserleven. Deze overeenkomst, welke voorziet in een winstdeling, heeft een looptijd van drie jaar en kan stilzwijgend worden verlengd.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan Bank of Montreal (voorheen F&C), Altera Vastgoed N.V. en BlackRock Institutional Trust Company. Als custodian treedt KAS BANK N.V. op. Willis Towers Watson is de adviseur.

Risicomanagement

Montae B.V. adviseert het bestuur over risicomanagementbeleid- en uitvoering.

Operationele ondersteuning

De operationele bestuursondersteuning wordt verzorgd door Montae Bestuurscentrum B.V.

2.2 Organisatie

Wijziging bestuurssamenstelling

Per 3 februari 2015 is de heer D.J. Vis, op voordracht van aangesloten werkgevers en na instemming van DNB, toegetreden tot het bestuur als voorzitter. De heer H. van Eck is per 1 juli 2015 afgetreden. De functie van de heer G.N. Koning is op verzoek van het bestuur en na consultatie van de aangesloten werkgevers en de ondernemingsraden, per dezelfde datum gewijzigd van werknemers- in werkgeversvertegenwoordiger. Dit is gemeld bij DNB, die geen bezwaar heeft aangegeven. Per 24 september 2015 is de heer R.F.H. van Ham, op voordracht van de aangesloten werkgevers en na instemming van DNB, formeel door het bestuur als lid benoemd.

Bestuursmodel

Het fonds wordt per 1 juli 2014 volgens het paritair model, als gedefinieerd in artikel 100 van de Pensioenwet, bestuurd. De procedures rondom benoeming, schorsing en ontslag van bestuursleden, de stemverhouding en de taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de statuten van het fonds.

Beloningsbeleid

Uitgangspunt is dat de functie van bestuurslid respectievelijk VO lid onbezoldigd is. Het bestuur acht het echter niet meer dan redelijk om een vergoedingsregeling te treffen voor leden van het bestuur respectievelijk leden van het VO die niet betaald worden door een bij het fonds aangesloten werkgever. De vergoeding voor deze categorie leden bedraagt € 10.000 (bestuur) respectievelijk € 880 (VO) per jaar. Is het betreffende lid BTW-plichtig dan wordt de vergoeding verhoogd met de door het desbetreffende bestuurslid af te dragen BTW (21%). De leden zijn zelf verantwoordelijk voor het afdragen van eventuele sociale premies, loon- en inkomstenbelastingen en/of BTW.

Voor derde partijen (uitbestedingspartijen en adviseurs) geldt dat het fonds het beloningsbeleid dat zij hanteren periodiek toetst. Uitgangspunt hierbij zijn de Principes voor beheerst beloningsbeleid van de AFM en DNB. Een instrument om ongewenste beloningsprikkelers en daarmee risico's te voorkomen is bijvoorbeeld het overeenkomen van een vaste prijsafpraak maar ook het contractueel vastleggen van de uitbestede werkzaamheden. Ook het borgen van voldoende countervailing power binnen het bestuur is een belangrijk middel. De vergoeding stopt op de dag dat de functie niet meer wordt ingevuld door de betreffende persoon.

Het fonds kent geen prestatie gerelateerde beloningen.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen ('Code') werkt volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. SPUN heeft bij de implementatie van de Wet versterking bestuur de Code meegenomen bij haar besluitvorming en volgt de principes van de Code, maar heeft op een punt besloten af te wijken van de Code. De Code kent als belangrijk principe bij besluitvorming dat elk bestuurslid stemrecht heeft. Dit is bij SPUN eveneens het geval. De werkgeversgeleding kent vier leden en de geleding van werknemers/pensioengerechtigden per 1 juli 2015 vier leden.

Tot 1 juli 2015 waren er zes leden uit de geleding van werknemers/pensioengerechtigden. Om recht te blijven doen aan het uitgangspunt van een paritair samengesteld bestuur, is op 1 juli 2014 (invoering huidig bestuursmodel) unaniem besloten een gewogen stemverhouding te voeren. Door de gewogen stemverhouding hebben de werkgeversleden evenveel 'stemkracht' als de bestuursleden die de werknemers/pensioengerechtigden vertegenwoordigen. Vanaf 1 juli 2015 is door de huidige samenstelling van het bestuur, er sprake van de normale stemverhouding.

Diversiteit

Het bestuur onderschrijft het uitgangspunt dat de samenstelling van het bestuur een afspiegeling moet zijn van het deelnemersbestand maar dat geschiktheid uiteindelijk bepalend is. Dit moet mede in het licht worden gezien van de relatief grote inspanning die het kost om nieuwe geschikte bestuursleden te vinden en dat de samenstelling van het VO op basis van verkiezingen tot stand komt. Naast geschiktheid, is bij de samenstelling van de fondsorganen ook de diversiteit van belang. Leden met een uiteenlopende achtergrond en verschillende vaardigheden zorgen voor een meervoudig perspectief in het bestuur, het toezicht en de verantwoording en dragen zo bij aan de kwaliteit van het bestuurlijk functioneren. Bovendien wordt door middel van diversiteit recht gedaan aan de representativiteit en herkenbaarheid van de belanghebbenden.

De Code Pensioenfondsen geeft aan dat zowel mannen als vrouwen zitting zouden moeten hebben in het bestuur. Daarnaast geldt dat steeds tenminste één lid boven als één lid onder de 40 jaar dient te zijn. Het bestuur conformeert zich op dit onderdeel aan de Code en hanteert dit beleid nadrukkelijk als uitgangspunt bij de werving en selectie van kandidaat-bestuursleden. Bij de samenstelling van het bestuur wordt zoveel mogelijk gestreefd naar een bestuur dat een afspiegeling vormt van het deelnemersbestand. Uitgangspunt hierbij is wel dat de geschiktheid van het bestuur in alle gevallen voorrang heeft boven het 'afspiegelingscriterium'. In 2015 is de bestuurssamenstelling als gevolg van aftreding en (her)benoemingen gewijzigd maar wordt desondanks op dit onderdeel nog niet voldaan aan de Code.

Compliance

Op grond van de Pensioenwet en de Wet op het financieel toezicht dient het Fonds een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen en een compliance officer aan te wijzen. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van deze wetten als ook de interne procedures en gedragsregels zoals de gedragscode van het fonds. De compliance officer heeft in 2016 de naleving van de gedragscode over 2015 door de verbonden personen beoordeeld en gerapporteerd aan het dagelijks bestuur. Samengevat luiden zijn bevindingen als volgt:

- Het algemene deel is door alle verbonden personen beantwoord volgens verwachting en behoefte vanuit de rol van compliance officer geen nadere toelichting.
- Alle verbonden personen zijn op de hoogte van de gedragscode omtrent het ontvangen van relatiegeschenken.
- De nevenfuncties die door de verbonden personen zijn ingevuld, betreffen allen de functie die zij hebben naast hun werkzaamheden bij het pensioenfonds bij hun werkgever (ETNL, UNL, Towers Watson, Montae etc.). Met betrekking tot de nevenfuncties is er door de compliance officer geen belangenverstremeling vastgesteld.
- In 2014 is door het bestuur besloten dat alle verbonden personen die zitting hebben in de Beleggingsadviescommissie (BAC) gezien dienen te worden als insiders. De leden van de BAC waren op de hoogte dat zij als insiders worden gezien. Met betrekking tot het gebruik van voorwetenschap zijn door de compliance officer geen onvolkomenheden geconstateerd.
- 1 verbonden persoon geeft aan privé gebruik te maken van de door het pensioenfonds beschikbaar gestelde iPad.

Aanbeveling

De compliance officer geeft aan dat de regels met betrekking tot het gebruik van de iPad door het bestuur goed gecommuniceerd dienen te worden met alle bestuursleden. Hoe omgegaan moet worden met fondseigendommen is geregeld in bijlage 3 van de gedragscode (regeling gebruik fondseigendommen(gebruik iPad). De regeling gebruik fondseigendommen is op 21 juni 2016 onder de aandacht gebracht van alle leden van het bestuur.

Geschiktheid

Het fonds beschikt over een geschiktheidsplan. Hierbij zijn de uitgangspunten van de Beleidsregel geschiktheid, de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie en de visie en uitgangspunten van het bestuur leidend geweest. In 2015 heeft het bestuur, als onderdeel van de geschiktheids- en competentiecyclus, meerdere kennissessies georganiseerd. Deze sessies werden begeleid door een op het onderwerp van de sessie deskundige. Jaarlijks wordt de voortgang van de geschiktheidsbevordering geëvalueerd, onder meer aan de hand van evaluatiegesprekken en het opleidingsregister.

Intern toezicht

Voor het intern toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. Deze commissie beoordeelt jaarlijks:

- de beleids- en bestuursprocedures en -processen,
- de checks and balances,
- de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en
- de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn.

In het kader van het nFTK is het pensioenfonds gehouden de risicohouding bij de sociale partners op te halen en dit te vertalen naar het beleid van het pensioenfonds. Het beleid van het fonds en specifiek het risicoprofiel en de risicohouding van de sociale partners moeten dan in elkaars verlengde liggen. Heeft SPUN dit proces goed doorlopen en liggen risicoprofiel en risicohouding na dit proces in elkaars verlengde? Heeft het pensioenfonds voldoende gehoor gegeven aan de risicohouding van de sociale partners? Naast de jaarlijkse beoordeling heeft het bestuur besloten dat de visitatiecommissie dit specifieke onderwerp gaat visiteren.

De visitatie over het boekjaar 2015 heeft plaatsgevonden in het tweede kwartaal van 2016. Een samenvatting van het visitatierapport is opgenomen op pagina 59.

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft een procedure vastgelegd waarin zowel de activiteiten rond de zelfevaluatie als de inhoud van de zelfevaluatie aan bod komen met van te voren vastgestelde toetsingscriteria. De laatste zelfevaluatie heeft in het derde kwartaal van 2015 plaatsgevonden, waarbij het bestuur door een externe deskundige is begeleid. De hierbij besproken punten zijn in 2016 vertaald in een aantal concrete actiepunten voor het bestuur.

2.3 Risicohouding & Haalbaarheidstoets

Sociale partners en het bestuur van het fonds hebben, met inachtneming van het doel, de missie en de visie van het fonds, in de eerste helft van 2015 gezamenlijk gesproken over de risicohouding en daarmee uiteindelijk de financieel-actuariële beleidskeuzes van het bestuur. In het tweede kwartaal van 2015 heeft het bestuur, na bekrachtiging door sociale partners, de volgende risicohouding vastgesteld: een "waardevaster pensioen" (te interpreteren als een zo waardevast mogelijk pensioen, dit is wezenlijk wat anders dan een waardevast pensioen), met daarbij als volgorde:

1. het maximaliseren van het beleggingsrendement om de voorwaardelijke toeslagen te kunnen realiseren;
2. het waarborgen van de opbouw van de pensioenaanspraken / het minimaliseren van de kans op en de omvang van een dekkings- en reservetekort.

De risicohouding is verder vastgelegd in de door het pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets. Deze toets is een stochastische toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De economische scenario's zijn voorgeschreven. In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's (stochastische analyse).

In het kader van de haalbaarheidstoets heeft het fonds in samenspraak met sociale partners een ondergrens gesteld aan de mediaan van het pensioenresultaat. Hierbij geldt het volgende:

- Onafhankelijk van de financiële uitgangspositie van waaruit wordt gestart, is deze ondergrens bepaald op 88%. Dit komt voor het pensioenfonds ongeveer overeen met een gemiddelde jaarlijkse aanpassing van het pensioen met 70% van de toeslagmaatstaf. Dit sluit aan bij de nagestreefde ondergrens ten aanzien van het ALM-pensioenresultaat;
- Bij de haalbaarheidstoets is gekeken naar de maximale afwijking van het pensioenresultaat in een slechtweersscenario ten opzichte van de mediaanuitkomst. Dit geeft de mate van volatiliteit/risico weer. Deze afwijking is door partijen gesteld op maximaal 33%. Deze afwijking ligt in lijn met de waargenomen en geaccepteerde volatiliteit binnen de uitkomsten van het pensioenresultaat binnen de ALM-studie.

In 2015 is een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. In geval van een nieuwe pensioenregeling en/of significante wijzigingen zal opnieuw een aanvangshaalbaarheidstoets worden uitgevoerd.

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. Het pensioenresultaat en de risico's worden getoetst aan de door het pensioenfonds (in samenspraak met de sociale partners) gekozen ondergrenzen. In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets afgezet tegen de gestelde grenzen en voorwaarden. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds slaagt voor de toetsen.

	Ondergrens	Uitkomst	Score
Mediaan pensioenresultaat vanuit feitelijke situatie	88%	94%	√
Maximale relatieve afwijking ten opzichte van mediaan in geval van slechtweersscenario	33%	33%	√
Mediaan pensioenresultaat vanuit evenwichtssituatie	88%	98%	√
Voldoende herstelkracht			√
Realistische premie			√

De in de tabel vermelde uitkomsten moeten als volgt worden geïnterpreteerd:

- De ondergrens van 88% overeenkomend met een jaarlijkse toeslagverlening van circa 70% van de toeslagmaatstaf lijkt op basis van de voorgeschreven scenarioset haalbaar. Uit de aanvangshaalbaarheidstoets volgt namelijk dat de mediaan van het pensioenresultaat startend vanuit de feitelijke financiële positie 94% bedraagt. Bij een maximaal toegestane relatieve afwijking van 33% in een slechtweersscenario mag het pensioenresultaat 63% (=94% * (100% – 33%)) zijn.
- Het pensioenfonds is uit reservetkort als de beleidsdekkingsgraad minimaal 121,5% is. Het pensioenfonds heeft voldoende herstelkracht om in 10 jaar vanuit de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,1% naar dit niveau toe te groeien.

- Op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets ligt het gemiddelde niveau van de gedempte premie over de horizon van 60 jaar lager dan het huidige niveau van de doorsneepremie. Het pensioenfonds zal in overleg treden met sociale partners over de inhoud van de pensioenregeling en de financiering indien in de toekomst door actuele ontwikkelingen het niveau van 30,1% wordt overschreden op het moment van premievaststelling.

Het fonds laat jaarlijks vóór 1 juli een haalbaarheidstoets uitvoeren. Tevens worden de resultaten geëvalueerd. Hiermee wordt vanuit de feitelijke financiële positie van het fonds getoetst of het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau boven de door het fonds gekozen ondergrens ligt en of het pensioenresultaat in het slechtweerscenario hier niet te veel van afwijkt. De uitkomsten van de (aanvangs)haalbaarheidstoets en de toelichting daarbij worden gedeeld met het verantwoordingsorgaan en de sociale partners. In het jaarlijkse oordeel en de daaruit voortvloeiende rapportage voor het jaarverslag van het pensioenfonds zal het verantwoordingsorgaan haar oordeel over deze uitkomsten meenemen. Voor het oordeel van het verantwoordingsorgaan over de in 2015 uitgevoerde haalbaarheidstoets wordt verwezen naar paragraaf 2.3.

Als bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat niet wordt voldaan aan een van de volgende criteria:

- Het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau blijft boven de door het pensioenfonds gekozen ondergrens voor dit pensioenresultaat, en/of
- Het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario wijkt niet te veel af van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau, waarbij het pensioenfonds hiervoor de maximale toegestane afwijking heeft vastgesteld, treedt het pensioenfonds in overleg met de sociale partners om te bezien of, en zo ja welke, maatregelen genomen moeten worden.

Het bestuur zal voor 1 juli 2016 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitvoeren.

3. Integraal risicomanagement

3.1 Integere bedrijfsvoering en risicomanagement

Het integraal risicomanagement van het pensioenfonds richt zich op een drietal aspecten:

1. de risicobereidheid en doelstellingen van het fonds;
2. de activiteiten om de doelstellingen te realiseren.
3. de (risico)cultuur.

In 2015 heeft het bestuur wederom veel aandacht besteed aan integraal risicomanagement.

3.1.1 Risicobereidheid

Om de doelstelling van het fonds zoals beschreven in paragraaf 1.2 te realiseren, wordt het bestuur geconfronteerd met risico's en neemt het bestuur bewust beleggingsrisico's. De risicobereidheid is geënt op de variant "een waardevaster pensioen (lees: een zo waardevast mogelijk pensioen, dit is niet hetzelfde als een waardevast pensioen)" met daarbij als volgorde:

1. het maximaliseren van het beleggingsrendement om de voorwaardelijke toeslagen te kunnen realiseren;
2. het waarborgen van de opbouw van de pensioenaanspraken / het minimaliseren van de kans op en de omvang van een dekkings- en reservetekort.

Sociale partners hebben bevestigd deze risicohouding te onderschrijven. Tevens is het VO hierover geconsulteerd en heeft ook zij bevestigd deze te onderschrijven.

Het fonds acht (net als de sociale partners) een stabiele premie en opbouw belangrijk. Er wordt gestreefd naar koopkrachtbehoud maar niet tegen elke prijs. Kwantitatief is dit onder andere uit te drukken in een ondergrens voor de te volgen toeslagmaatstaf (70%). Voor de

lange termijn is dit uit te drukken in de resultaten van de haalbaarheidstoets. Voor een volledige beschrijving van de risicohouding en de uitkomsten van de haalbaarheidstoets wordt verwezen naar paragraaf 2.3.

In 2015 is de risicohouding van het fonds door middel van verschillende communicatie-uitingen gecommuniceerd aan alle deelnemers van het fonds. Tevens is aangegeven dat uit de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets blijkt dat de vastgestelde risicohouding past binnen het beleid van het pensioenfonds.

Voor de niet-financiële risico's is de doelstelling om minimaal te voldoen aan de wet- en regelgeving. Daarbij kijkt het fonds naar best practices in de pensioensector en stelt het fonds hoge eisen aan de uitvoering van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer.

3.1.2 Risicoraamwerk

Het bestuur heeft een risicoraamwerk opgesteld. Dit raamwerk bestaat uit de volgende componenten:

1. De risicostrategie: welke risicostrategie hanteert het pensioenfonds om haar doelstellingen te bereiken en wat is de risicobereidheid? Missie en visie van het fonds zijn gedefinieerd.
2. Governance rondom risicomanagement: hoe is risicomanagement binnen het fonds georganiseerd en hoe neemt het bestuur haar verantwoordelijkheid?
3. Risicobeleid: zijn alle gedefinieerde risico's uitgeschreven in beleid en zijn tolerantiegrenzen gedefinieerd?
4. Risicomanagement processen: is er een proces om jaarlijks te evalueren en bij te sturen?
5. Informatie: hoe wordt het risicobeleid gemonitord en geëvalueerd?

Binnen dit risicoraamwerk heeft het bestuur bepaald in welke ontwikkelingsfase zij zich bevindt en wat het ambitieniveau is. Het bestuur wenst op een geformaliseerde en gestructureerde wijze om te gaan met risico's en de beheersing hiervan en heeft daarom een het integraal risicomanagement ingebed in de bestuurlijke organisatie van het fonds.

De wijze waarop het bestuur om gaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement wordt geïntegreerd in de besturing van het fonds is vastgelegd in een risicostrategiedocument. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de Abtn van het fonds. Jaarlijks vindt er een update van de risicoanalyse plaats waarin alle risico's en beheersmaatregelen besproken worden.

Het bestuur toetst te nemen besluiten expliciet aan de risicohouding, doelstelling, missie en visie van het fonds. Hierbij worden de normen van evenwichtige belangenafweging, wet- en regelgeving en het beleid van het fonds meegewogen. Bij elk besluit van het bestuur wordt gewerkt met een beslisdocument. In het beslisdocument is een risicoparagraaf opgenomen waarin alle risico's zijn genoemd. Hier wordt, indien van toepassing, een beschrijving gegeven van de mogelijke risico's en de impact daarvan behorende bij het onderwerp.

3.1.3 Risico identificatie

Het fonds onderscheidt de volgende tien risicocategorieën:

Financiële risico's	Niet-financiële risico's
Matching-/renterisico	Omgevingsrisico
Marktrisico	Operationeel risico
Kredietrisico	Uitbestedingsrisico
Verzekeringstechnisch risico	IT-risico Integriteitsrisico Juridisch risico

De financiële risico's en het beleid, met uitzondering van het verzekeringstechnisch risico, worden beschreven in hoofdstuk 8.

Hieronder wordt het verzekeringstechnische risico en de niet- financiële risico's nader toegelicht alsmede de wijze waarop deze worden beheerst.

Verzekeringstechnisch risico

Risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit de premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige aannames en grondslagen bij de vaststelling van de premie en de technische voorziening.

Onder dit risico vallen langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het is beleid is om actuele prognosetabellen te hanteren in combinatie met correctiefactoren voor ervaringssterfte. Het risico van langlevens te accepteren en de overige risico's te herverzekeren.

Omgevingsrisico

Het risico als gevolg van buiten het pensioenfonds komende veranderingen als gevolg van onder meer economische- en politieke ontwikkelingen, ontwikkelingen bij de aangesloten werkgevers (sponsors), gedrag en verwachtingen deelnemers en wet- en regelgeving.

Om deze risico's te beheersen is het volgende beleid geformuleerd. Het fonds neemt zijn doelgroepen mee in de actuele en financiële ontwikkelingen rond pensioen en rond het fonds. Communicatie met de doelgroepen vindt plaats door middel van adequate en zorgvuldige informatie. zeker in turbulente tijden is adequate communicatie van groot belang. Daarnaast volgt het bestuur in verband met de door PME aan ETC Almelo verleende dispensatie nauwgezet de ontwikkelingen bij PME maar ook de ontwikkelingen bij de sponsors.

Operationele risico's

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Om deze risico's te beheersen is het volgende beleid geformuleerd. Het beleid is gericht op het beschrijven van de administratieve organisatie en de maatregelen van interne controle. Het gaat hier om de processen die plaatsvinden binnen het bestuur en tussen het bestuur en de uitvoeringsorganisatie. De hoofdprocessen zijn ALM, pensioenen, beleggen en interne en externe communicatie. Om zicht te krijgen op de beheersing van de operationele risico's bij de uitbestedingsrelaties wordt jaarlijks een ISAE 3402 opgevraagd en beoordeeld en worden SLA rapportages periodiek gecontroleerd op juistheid, tijdigheid en volledigheid. Voor het borgen van de continuïteit van het bestuur is een geschiktheids- en opleidingsplan opgesteld. Het bestuur heeft een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering afgesloten.

Uitbestedingsrisico's

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikbare gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad. Het fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat is vastgelegd in een separaat document. Het beleid is er op gericht om de risico's voortvloeiend uit uitbesteding te beheersen zodat het bestuur in control blijft. Zo worden onder andere eisen gesteld aan de uitbestedingspartijen omtrent reputatie, continuïteit en kwaliteit. Deze worden geborgd binnen de contracten en de SLA afspraken. De contractspartijen en SLA's worden jaarlijks geëvalueerd.

IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT. Het fonds zelf beschikt niet over een eigen IT systeem.

Hiervoor geldt het volgende beleid. Een groot deel van de gegevens omtrent opgebouwde pensioenrechten wordt geadmistreerd in geautomatiseerde gegevensbestanden en systemen aanwezig bij de administrateur. Afspraken omtrent back-up, uitwijk en calamiteiten worden vastgelegd in een contract met de administrateur / uitvoerder. Bij de uitbestedingspartijen worden de IT risico's afgedekt in de uitbestedingsovereenkomst en bijbehorende bewerkersovereenkomst.

In de tweede helft van 2016 zal het bestuur een nader onderzoek uit laten voeren naar de beheersing van IT-risico's bij de belangrijkste uitbestedingspartijen. Dit mede in het licht bezien van de Wet meldplicht datalekken per 1 januari 2016.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding van het pensioenfonds.

Als huidig beleid geldt het volgende. Er is een gedragscode opgesteld die door alle verbonden personen bij het fonds dient te worden ondertekend. Daarnaast dienen de uitbestedingsrelaties een gedragscode te hebben die minimaal gelijk is aan die van het fonds. Dit is als criterium benoemd in het uitbestedingsbeleid van het fonds. In 2015 is de gedragscode van het fonds herzien – mede in samenhang met de gewijzigde model gedragscode van de Pensioenfederatie.

Risicoanalyse belangenverstremgeling

Het fonds heeft een integriteitsbeleid opgesteld. Doelstelling van het integriteitsbeleid is het stimuleren dat aan het fonds verbonden personen op alle niveaus handelen in overeenstemming met maatschappelijk geaccepteerde waarden en normen in het algemeen, met de specifieke waarden en normen die gelden voor pensioenfonds in het bijzonder en uiteraard met de toepasselijke wet- en regelgeving.

Het fonds voert ten minste jaarlijks een risicoanalyse uit op het gebied van integriteit. Aan de hand van de analyse wordt het beleid geëvalueerd en indien nodig bijgesteld. Het fonds onderkent de volgende integriteitsrisico's:

- risico op belangenverstremgeling;
- risico op onoorbaar handelen;
- risico op fraude;
- risico op witwassen en terrorismefinanciering;
- het risico op onvoldoende bewustzijn over de bestaande risico's.

Risico op belangenverstrengeling

Het bestuur definieert het risico op belangenverstrengeling als het risico dat persoonlijke of professionele belangen, anders dan die van het fonds worden meegenomen in de besluitvorming. Daarbij onderscheidt het bestuur de volgende twee deelrisico's:

- a. het risico dat belangen uit persoonlijke netwerken en nevenfuncties van belanghebbenden zich vermengen met de belangen van het pensioenfonds (intern);
- b. het risico ten aanzien van het uitbesteden van (kern)taken van het pensioenfonds aan derde partijen (extern).

Het risico bestaat dat door handelingen of gedragingen de besluitvorming van bestuursleden, leden van overige fondsorganen of medewerkers van de uitbestedingsrelaties ongewenst wordt beïnvloed. Als beheersmaatregel heeft het pensioenfonds een gedragscode en een incidentenregeling opgesteld. De gedragscode bevat onder meer regels over relatiegeschenken, uitnodigingen en goedkeuring van nevenfuncties door het bestuur.

Risico op onoorbaar handelen

Dit betreft de deelrisico's: gebruik van voorwetenschap, niet betrouwbaar omgaan met persoonsgegevens en niet moreel of niet ethisch handelen. Ter beheersing van deze risico's bevat de Gedragscode een insiderregeling en een regeling over melding van transacties in financiële instrumenten. Daarnaast is er een klachten- en geschillenregeling. Uitbestedingspartijen dienen incidenten die (mede) betrekking hebben op het fonds, te melden aan het bestuur van het fonds.

Risico op fraude

Beheersmaatregelen zijn functiescheiding met toepassing van het 4-ogenprincipe, een uitbestedingsbeleid, een incidentenregeling en een klachten- en geschillenregeling.

Risico op witwassen, terrorismefinanciering en naleven sanctiewetgeving

Witwassen is het uitvoeren van transacties om de herkomst van illegaal verkregen vermogen/vermogensbestanddelen te verbergen met (a) het doel het vermogen te besteden/te investeren (b) zonder dat bewezen kan worden dat het van illegale activiteiten afkomstig is en te voorkomen dat beslag op het vermogen/vermogensbestanddelen wordt gelegd. Terrorismefinanciering is het verkrijgen, verschaffen, verplaatsen en aanwenden van geld of andere middelen door personen of organisaties die terroristische activiteiten ontplooiën of ondersteunen.

Als beheersmaatregel vraagt het fonds de gedragscodes van externe partijen op en toetst in hoeverre deze gelijkwaardig zijn met de gedragscode van het pensioenfonds. Voor zowel de pensioenadministrateur als de vermogensbeheerders zijn ISAE 3402 type II-verklaringen beschikbaar.

Het fonds toetst aan de door de overheid en de Europese Unie gepubliceerde aanwijzingsbesluiten / verordeningen en de daarvan afgeleide lijsten van uitgesloten instellingen en organisaties. Tevens toetst het fonds op naleving van de Sanctiewet door het opvragen van een verklaring hieromtrent. Indien een vermoeden bestaat dat een vermogensbeheerder belegd heeft of van plan is te gaan beleggen in een uitgesloten instelling of organisatie, zal het fonds onmiddellijk maatregelen nemen. Naast genoemde beheersmaatregelen volgt het pensioenfonds mededelingen van DNB inzake de sanctiewetgeving en gaat zij bij haar vermogensbeheerders periodiek na of zij hier aan voldoen.

In 2016 heeft het pensioenfonds onderzocht of de uitbestedingspartijen van het fonds op de electronic Combined Targeted Financial Sanctions List (EU-freeze list) en landenlijst staan. De conclusie is dat er geen contractspartijen of partijen waarmee het fonds een zakelijke relatie heeft op de EU-freeze list en landenlijst staan. De pensioenuitvoerder heeft een procedure om te controleren of deelnemers van het pensioenfonds op zogenaamde sanctielijsten staan. De pensioenuitvoerder heeft in 2016 gecontroleerd of deelnemers op deze sanctielijsten staan. Dit is niet het geval.

Risico op onvoldoende bewustzijn over de bestaande risico's

Onvoldoende bewustzijn over de bestaande integriteitsrisico's kan resulteren in (het herkennen van) ongewenste gedragingen, onwetendheid over te volgen procedures en gebrek aan aanspreekbaarheid. Het bestuur heeft onvoldoende bewustzijn dan ook als risico geïdentificeerd.

Om de bewustwording binnen het bestuur te waarborgen en te vergroten wordt in het bestuur aandacht besteed aan:

- de betekenis, het nut en de noodzaak van het integriteitsrisico in het algemeen;
- de wijze waarop het pensioenfonds daar invulling aan geeft;
- de belangrijkste wet- en regelgeving en interne gedragsregels en procedures met betrekking tot integriteitskwesaties;
- het leren herkennen van vermeende ongewenste gedragingen en incidenten;
- het signaleren en weten welke procedures in geval van een incident of ongewenste gedragingen moeten worden gehanteerd.

Juridisch risico

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Het beleid is gericht op het tenminste voldoen aan alle geldende wet- en regelgeving en op het stellen van eisen aan de contracten die impact hebben op de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. Er is voldoende juridische kennis binnen de organisatie (bestuur en adviseurs) aanwezig. Bij aanpassing van de pensioenregeling en/of wetswijzigingen wordt op ad hoc basis extern juridisch advies ingewonnen.

3.1.4 Voornaamste risico's 2015

Het fonds heeft in 2015 prioriteit gegeven aan de behandeling van de volgende voornaamste risico's. In onderstaand overzicht wordt de mogelijke impact van het risico benoemd, de genomen maatregelen door het fonds en de effectiviteit daarvan.

Renterisico: beleid, invulling en monitoring

De waardering van de langlopende verplichtingen en hiermee ook de dekkingsgraad is gevoelig voor renteveranderingen. Het fonds dekt een deel van het renterisico af. De impact van het resterende renterisico is dekkingsgraadvolatiliteit door rentebewegingen. De wijze waarop de rente afdekking is geïmplementeerd bepaalt de mate van effectiviteit. Het bestuur heeft in 2015 besloten aandacht te besteden aan het beleid en de wijze waarop het beleid wordt geïmplementeerd.

In 2015 heeft het fonds een ALM studie en aansluitend een risk budgetting studie uitgevoerd. Mede op basis van de resultaten uit beide studies is besloten het renteafdeckingsbeleid te wijzigen.

Aan de hand van beide studies is op basis van verschillende typen beleggingsbeleid (van defensiever tot offensiever), bepaald:

- wat de kans op een tekortsituatie in de toekomst is en in welke mate er dan gekort moet worden;
- wat naar verwachting aan pensioenopbouw kan worden gerealiseerd;
- in welke mate de kans op verwachte toeslagverlening kan worden gerealiseerd;
- welk strategisch beleggingsbeleid (waaronder het beleid ten aanzien van de mate van renteafdekking) / welke beleggingsmix past het beste bij de door het bestuur vastgestelde risicohouding?

Op grond hiervan konden enkele belangrijke conclusies worden getrokken:

- de huidige portfolio (vastrentend/aandelen=75/25) was niet optimaal; betere resultaten gaven een portfolio van 60/40;
- de uitkomsten van de gekozen 60/40 mix uit de ALM-studie liet vergelijkbare uitkomsten zien voor het pensioenresultaat bij 50% afdekking en 25% afdekking;

- uit de scenarioanalyse van de ALM-studie bleek dat bij de 25% afdekking in het geval van een stagflatie-, actueel- en basisscenario het pensioenresultaat vergelijkbaar of beter is dan het resultaat bij een 50% of 75% afdekking. Alleen bij een deflatiescenario zou 50% of 75% afdekking een beter pensioenresultaat opleveren dan 25% afdekking.

Voor een nadere toelichting op de wijziging van het renteaftdeckingsbeleid wordt verwezen naar de Financiële paragraaf (paragraaf 5).

Risico op belangenverstremeling

De definitie van het risico is in de paragraaf identificatie (3.1.3) weergegeven. De impact van het risico kan groot zijn in termen van reputatieschade, financiële schade in de vorm van een boete of impact op de bedrijfsvoering.

Het bestuur heeft verschillende aanvullende maatregelen getroffen n.a.v. de risicoanalyse belangenverstremeling die in juni 2015 is uitgevoerd. Deze maatregelen samen met de bestaande maatregelen zijn geformaliseerd en vastgelegd in een integriteitsbeleid van het fonds en het uitbestedingsbeleid is aangescherpt. In de jaarlijkse risicoanalyse wordt de effectiviteit van de beheersmaatregelen getoetst.

Monitoring op transitie naar nieuwe en afwikkeling van oude administrateur

Per 1 januari 2013 is de pensioenadministratie overgeheveld van Centraal Beheer Achmea naar AZL. Hieraan heeft een uitgebreid transitieproces ten grondslag gelegen. De transitie was ook gedurende het boekjaar 2015 nog niet volledig afgerond. Dit betreft met name de juiste en volledige verwerking van een beperkte groep arbeidsongeschikten met recht op premievrije voorzetting wegens arbeidsongeschiktheid. De transitie naar een nieuwe uitvoerder brengt in het algemeen risico's met zich mee, de impact verschilt echter per risico. Mogelijke risico's die zich voor kunnen doen (niet-limitatief):

- de overdracht van de administratie door de oude uitvoerder is niet juist en/of volledig en/of er wordt niet tijdig overgedragen;
- data ontbreken of worden onjuist geïnterpreteerd;
- het pensioenreglement is te complex of multi-interpretabel;
- sturing op kosten, kwantiteit en kwaliteit is niet mogelijk.

Om de hier beschreven risico's zoveel als mogelijk te beheersen heeft het bestuur sinds de overgang naar AZL verschillende maatregelen getroffen (niet-limitatief en in willekeurige volgorde):

- Vanuit het bestuur voert de regiehouder Uitvoering, samen met de adviseur namens de werkgevers de heer Oude Elferink en ondersteund door bestuursondersteuning, ieder kwartaal een overleg met AZL over de voortgang van de laatste implementatie;
- Over de status van de implementatie wordt ieder kwartaal door AZL gerapporteerd in haar kwartaalrapportage. Deze rapportage staat standaard op de agenda van het kwartaaloverleg met AZL;
- AZL heeft met betrekking tot de implementatie van de pensioenadministratie een verantwoordingsrapportage aan het fonds verstrekt;
- AZL voert na elke wijziging van het pensioenreglement een uitgebreide analyse, op deze wijze is het pensioenreglement juist en volledig in de administratie verwerkt;
- KPMG heeft in het derde kwartaal van 2013 een controle uitgevoerd op de aansluiting van het jaarwerkbestand ultimo 2012 en het door AZL van Centraal Beheer Achmea ontvangen definitieve conversiebestand;
- Xerox Financial Services (Xerox) zal in het 2e kwartaal van 2016 een audit uitvoeren op de verwerking van de bevindingen zoals vastgelegd in de verantwoordingsrapportage van AZL.

Het bestuur heeft de effectiviteit van de beheersmaatregelen aan de hand van een aantal risico-indicatoren gemeten:

- klachten van uitkeringsgerechtigden over onjuiste en/of niet-tijdige betalingen (er hebben zich geen klachten voorgedaan);
- rapportages aan de toezichthouder(s) worden tijdig en volledig ingediend (het fonds heeft geen boetes of aanwijzingen opgelegd gekregen van de toezichthouder(s));
- klachten van aangesloten werkgevers over de gegevensaanlevering, incasso, aanmelding, etc;

- het door KPMG in 2013 opgeleverde rapport van feitelijke bevindingen inzake de overdracht van de deelnemersadministratie, Hieruit zijn geen materiële bevindingen naar voren gekomen.

3.1.5 Risicogevolgen boekjaar 2015

De impact van de financiële risico's op de dekkingsgraad wordt beschreven in de financiële paragraaf. Voor het overige geldt dat:

- a. er zich geen klachten en geschillen hebben voorgedaan;
- b. het bestuur niet bekend is met (vermoedens van) incidenten die zich in het afgelopen boekjaar hebben voorgedaan. Tevens is het bestuur niet bekend met (vermoedens van) incidenten die zich gedurende het boekjaar bij haar uitbestedingsrelaties, adviseurs en/of de waarmede accountants en certificerende actuarissen hebben voorgedaan;
- c. het bestuur is alleen bekend met het overschrijden van de termijn van het versturen van het UPO aan de arbeidsongeschikte deelnemers. De AFM is hierover op 18 januari 2016 geïnformeerd. De betreffende groep arbeidsongeschikte deelnemers is middels een brief geïnformeerd. Het bestuur is verder niet bekend met overtredingen en opgelegde dwangsommen of boetes.

4. Verslag van het bestuur

Het bestuur is in 2015 dertien keer bijeen geweest, waaronder de jaarlijkse strategie sessie en een extra jaarwerk vergadering. In de bestuursvergaderingen werd onder meer gesproken over:

1. strategisch beleid 2015;
2. implementatie nFTK;
3. herstelplan / financiële positie;
4. de wijze van vaststelling van de beleidsdekkingsgraad;
5. begroting;
6. procuratie;
7. toekomststrategie fonds;
8. toeslagverlening;
9. premiestelling 2016;
10. wijziging fondsdocumenten, waaronder de actuariële en bedrijfstechnische nota (Abtn);
11. bestuurssamenstelling- en structuur;
12. bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering;
13. zelfevaluatie;
14. bestuursondersteuning;
15. risicomanagement;
16. externe audit op implementatie deelnemersadministratie AZL;
17. opvolging bevindingen van het externe toezicht over het jaarwerk 2014;
18. samenstelling van de beleggingsportefeuille;
19. eenmalig verhogen van het risicoprofiel;
20. update beleggingsplan 2015-2016;
21. beloningsbeleid.

Beleid & Uitvoering

Commissie Beleid & Uitvoering

De Commissie Beleid & Uitvoering heeft tot 1 juli 2015 (datum opheffing van deze commissie) zorg gedragen voor het voorbereiden en uitvoering laten geven aan onder meer governance / goed pensioenfondsbestuur, wetgeving en juridisch beheer en risicomanagement. De commissie heeft vooral stilgestaan bij:

- risicomanagement;
- bestuursstructuur / regiehoudersmodel;
- vervallen van koepelvrijstelling BTW;
- afwikkeling implementatiedossier AZL.

Werkgroep nFTK

Gezien de impact van het per 1 januari 2015 inwerking getreden nFTK heeft het bestuur eind 2014 een werkgroep opgericht. Deze werkgroep, bestaande uit drie bestuursleden, is afhankelijk van het onderwerp afwisselend geadviseerd door de beleggingsadviseur en de adviserend actuaaris. De werkgroep is operationeel ondersteund vanuit de bestuursondersteuning. Nadat het nFTK eind oktober 2015 volledig was geïmplementeerd is de werkgroep ontbonden.

Projectgroep toekomststrategie SPUN

Het bestuur heeft in 2015 besloten onderzoek te doen naar de toekomststrategie van het fonds. Hiervoor is een projectgroep, bestaande uit drie bestuursleden, opgericht. Door het bestuur zelf wordt deze vraag al langere tijd gesteld, wat met name wordt ingegeven door de ontwikkelingen in het deelnemersbestand (forse afname actieven). Hierbij is van belang dat dit vraagstuk ook vanuit de Urenco Group, waar Urenco Nederland B.V. als aangesloten werkgever deel vanuit maakt, is geadresseerd.

Aan de hand van een aantal objectief toetsbare elementen wordt onderzocht of SPUN toekomstbestendig is dan wel of een andere uitvoeringsvariant wellicht meer passend kan zijn. Zonder voorbehoud of eigen belang en met oog voor alle stakeholders. Benadrukt wordt dat het hier om een verdere verkenning gaat en dat het bestuur op voorhand geen enkele keuze heeft gemaakt om nu al voor te sorteren op een mogelijke liquidatie, fusie of welk daarmee vergelijkbaar voorgenomen besluit dan ook.

In 2016 wordt deze toekomstverkenning gecontinueerd. Het bestuur betreft hierbij nadrukkelijk de sociale partners en pensioengerechtigden.

Bestuurssamenstelling en structuur

In 2015 heeft het bestuur besloten het aantal bestuurszetels terug te brengen van tien naar acht. Hier is per 1 juli 2015 definitief uitvoering aan gegeven. Daarnaast heeft het bestuur een regiehoudersmodel ingevoerd.

Per 15 maart 2016 is de heer Berke als bestuurslid afgetreden.

Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering

Urenco Limited heeft voor de bestuurders van haar pensioenfondsen, waaronder voor SPUN, een gezamenlijke polis tegen eventuele claims uit hoofde van bestuurdersaansprakelijkheid gesloten. Begin 2015 heeft het bestuur echter aanleiding gezien de polis van de lopende bestuurders- aansprakelijkheidsverzekering (hierna: verzekering) te beoordelen op:

1. de kring van verzekerde personen;
2. omvang van de dekking;
3. de aansluiting op de specifieke context voor Nederlandse pensioenfondsen (wet- en regelgeving, zelfstandige rechtspersoonlijkheid).

Dit besluit werd enerzijds ingegeven door een gewijzigde samenstelling van het bestuur en anderzijds door de vraag vanuit het VO of haar leden ook onder de dekking vallen, dan wel of dit niet alsnog noodzakelijk is.

Met ingang van 10 september 2015 heeft het fonds een eigen verzekeringsovereenkomst met Chubb gesloten. Deze overeenkomst heeft betrekking op de leden van het bestuur (en daarmee tevens op de leden van de BAC) en de leden van het VO.

Bestuursondersteuning

In 2015 heeft het bestuur in overleg met Montae de bestuursondersteuning geëvalueerd. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de overeenkomst tussen het fonds en Montae. Deze aanpassingen hebben betrekking op de uit te voeren activiteiten en de kostenstructuur.

Introductie beleidsdekkingsgraad

Om te voorkomen dat beleidsbeslissingen teveel op dagkoersen worden bepaald, is de beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd. Sinds 1 januari 2015 kent het Financieel Toetsingskader naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad. Deze beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad wordt door AZL volgens een vaste procedure berekend. Dit proces bevat ook een beschrijving van de interne controle. Onderdeel van deze controle is dat de geschatte dekkingsgraden door minimaal twee personen onafhankelijk van elkaar worden vastgesteld. Het proces maakt onderdeel uit van de ISAE 3000 en ISAE 3402 rapportages. Het bestuur heeft vastgesteld dat het proces voldoet aan de Aanwijzingen Rapportagekader pensioenfondsen van DNB. Voordat de rapportage aan DNB plaatsvindt ontvangt de verantwoordelijk regiehouder in het bestuur de concept rapportage. Nadat hij akkoord is wordt de dekkingsgraad definitief gerapporteerd.

Hieronder geeft het pensioenfonds een toelichting hoe de (beleids)dekkingsgraad wordt berekend:

1. AZL maakt uiterlijk op de tiende werkdag van iedere maand een nauwkeurige schatting van de beleidsdekkingsgraad;
2. De maandelijkse dekkingsgraad wordt berekend op basis van een kasstroom die is gebaseerd op de stand van de administratie van het meest recente kwartaaleinde. Voor de raming van de technische voorzieningen per maand wordt vervolgens rekening gehouden met de voorgeschreven DNB rentetermijnstructuur (UFR), de vrijval van de uitkeringen, de pensioenopbouw van de actieve deelnemers en eventuele grondslagwijzigingen en/of bijzondere mutaties;
3. Balansposten die normaal gesproken jaarlijks worden verwerkt, zoals verwerking van schulden en vorderingen, worden gebaseerd op de informatie van het meest recente kwartaaleinde;
4. Als het bestuur een besluit neemt dat effect heeft op de technische voorzieningen of het pensioenvermogen, zoals bijvoorbeeld een aanpassing van de grondslagen of de kostenvoorziening, wordt dit verwerkt in de dekkingsgraad per het einde van de maand waarin het bestuursbesluit is genomen. Een besluit tot het verlenen van toeslagen per 1 januari wordt verwerkt in de dekkingsgraad per 31 december van het voorafgaande boekjaar of per het einde van de maand waarin het bestuursbesluit inzake de toeslagverlening is genomen als dit na 1 januari is;
5. Ondanks alle controle procedures bestaat de mogelijkheid dat een eerder vastgestelde dekkingsgraad onjuist is vastgesteld en gerapporteerd. Voor deze situatie heeft het bestuur het volgende beleid vastgesteld: Indien achteraf wordt geconstateerd dat een gerapporteerde maanddekkingsgraad onjuist is geweest, vindt overleg plaats tussen het pensioenfonds en AZL waarbij de hoogte van de eventuele correctie in kaart wordt gebracht. Vervolgens wordt onderzocht of de betreffende onjuistheid ook van toepassing is geweest op eerder en/of later gerapporteerde maanddekkingsgraden. Op basis hiervan wordt bepaald wat de totale impact van de onjuistheid (van alle onjuist gerapporteerde maanddekkingsgraden tezamen) is op de beleidsdekkingsgraad. Als deze totale impact hoger is dan 0,1%-punt, wordt bij de eerstvolgende te rapporteren beleidsdekkingsgraad rekening gehouden met aangepaste maanddekkingsgraden (waarbij de onjuistheid is gecorrigeerd). De aanpassing wordt vervolgens aan DNB toegelicht door middel van het toelichtingsveld van de maandstaat voor de dekkingsgraadrapportage. Voor de eerder onjuist gerapporteerde maanddekkingsgraden wordt in beginsel geen herrapportage ingediend. Een herrapportage wordt wel ingediend als deze totale impact hoger is dan 0,3%-punt.

Herstelplan 2015

Per 1 januari 2015 bedraagt de beleidsdekkingsgraad van het fonds 112,6% en ligt daarmee lager dan de vereiste dekkingsgraad van 114,2%. Hiermee bevindt het fonds zich in een reservetekort. Teneinde uit reservetekort te geraken heeft het bestuur in juni 2015 een herstelplan vastgesteld en bij DNB ingediend. In dit herstelplan, waar DNB in augustus 2015 schriftelijk mee heeft ingestemd, is gerekend met de meest recente gegevens van het fonds. Aanvullend hierop is gerekend met specifiek voor het herstelplan relevante veronderstellingen:

- er is een algemene salarisontwikkeling verondersteld van 2,5%, conform de commissie parameters;
- de franchiseontwikkeling is conform PME voor de jaren tot en met 2019. Daarna is een jaarlijkse stijging van 2% verondersteld;
- een verwacht rendement conform de veronderstellingen uit de meest actuele ALM-studie, waarmee voldaan wordt aan de wettelijke maximale parameters, uitgaande van het op het tijdstip van vaststellen van het herstelplan geldende beleggingsbeleid;
- grenzen voor toekenning van toeslagen:
 - ondergrens, dekkingsgraad is minimaal 110%
 - bovengrens, de dekkingsgraad is minimaal zodanig dat toekomstbestendige toeslagverlening mogelijk is (per 1 januari 2015 125,8%; aan het einde van de looptijd 129,4%).

Op basis van deze veronderstellingen is het fonds ultimo 2020 uit reservetekort en is de beleidsdekkingsgraad aan het einde van het herstelplan naar verwachting 134,5%. Op basis hiervan heeft het bestuur vastgesteld dat het fonds tijdig uit reservetekort geraakt en daarmee geen voorwaardelijke korting hoeft toe te passen.

Volgens het herstelplan kunnen er vanaf 2017 (gedeeltelijk) weer toeslagen worden verleend. Cumulatief over de looptijd van het herstelplan bedraagt deze voor de actieven ongeveer 17% en voor de niet-actieven ongeveer 13%. Op basis van deze uitkomsten heeft het bestuur vastgesteld geen aanleiding te zien om het huidige beleid te wijzigen.

Herstelplan 2016

Aangezien het fonds zich ultimo 2015 in een tekortsituatie bevond heeft bestuur begin 2016 een instructiebrief 'Indienen herstelplan' ontvangen. Anders dan onder het tot 2015 geldende financiële toezichtskader (FTK), waar jaarlijks een evaluatie van het herstelplan werd voorgeschreven, dient onder het nFTK een nieuw herstelplan te worden ingediend. Het fonds heeft in maart 2016 een geactualiseerd herstelplan ingediend. Op basis hiervan blijkt dat het fonds naar verwachting ultimo 2022 uit reservetekort is en is de beleidsdekkingsgraad aan het einde van het herstelplan naar verwachting 127,0% bedraagt. Op basis hiervan heeft het bestuur vastgesteld dat het fonds geen voorwaardelijke korting hoeft toe te passen.

Pensioenregeling 2015

Met ingang van 1 januari 2015 is de pensioenregeling aangepast. Dit als gevolg van gewijzigde fiscale wetgeving. Vervolgens is de pensioenregeling per 1 juli 2015 opnieuw gewijzigd. Deze wijziging is ingegeven door noodzakelijke beleidsaanpassingen als gevolg van het nFTK, de versnelde verhoging van de AOW-leeftijd en enkele algemene verduidelijkingen. Een beschrijving van de pensioenregeling op hoofdlijnen is opgenomen op pagina 48.

Conversie pensioenaanspraken per 1 januari 2015

In verband met de wijziging van de pensioenrichtleeftijd van 65 jaar naar 67 jaar per 1 januari 2015 heeft het bestuur besloten de opgebouwde en premievrije aanspraken op levenslang ouderdomspensioen ultimo 2014 op basis van een vaste, leeftijdsonafhankelijke factor te converteren naar een pensioenrichtdatum van leeftijd 67. Deze conversie heeft in 2015 plaatsgevonden. Voor de aanspraken op partner- en wezenpensioen heeft dit geen wijziging tot gevolg. De (gewezen) deelnemers zijn hierover geïnformeerd.

Premiestelling 2016

Het bestuur heeft in november 2015 besloten de premie voor 2016 ongewijzigd vast te stellen op 30,1% van de pensioengrondslagsom. Hiermee blijft de premie ten opzichte van 2015 ongewijzigd en voldoet deze aan de volgende eind 2014 door sociale partners vastgestelde uitgangspunten:

- voor de toekomst moet sprake zijn van een stabiele premie;
- een premie ('kostprijs') van 30,1% van de pensioengrondslagsom vormt voor de komende jaren de bovengrens.

Aangezien de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten ten opzichte van 2015 niet is gewijzigd, heeft het bestuur geen adviesaanvraag uitgedaan maar het VO geïnformeerd over het besluit. Het VO heeft bevestigd de gevolgde procedure en de premiestelling voor 2016 te onderschrijven.

Uitbesteding

Het fonds kent een uitbestedingsplan. In dit document is vastgelegd hoe het bestuur er zorg voor draagt dat:

- de uitbestede werkzaamheden binnen de wettelijke regels van de Pensioenwet vallen;
- de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden de afgesproken resultaten behaalt en
- volgens het door het bestuur geformuleerde uitbestedingsbeleid wordt gehandeld op een wijze waarbij het bestuur zijn volledige verantwoording kan blijven nemen.

Het bestuur toetst voorgenomen besluiten tot (wijzigingen in de bestaande) uitbesteding aan het uitbestedingsplan. Daarnaast worden bestaande uitbestedingsrelaties op het niveau van kwaliteit, tijdigheid en kosten aan de hand van SLA rapportages, ISAE 3402 verklaringen en evaluatiegesprekken actief geëvalueerd en gemonitord.

Uitvoeringskosten

Het fonds werkt met een begroting welke gaandeweg steeds meer als instrument gebruikt gaat worden om de kosten te monitoren. Daartoe zal elk kwartaal inzicht worden verschaft in de ontwikkeling van de werkelijke versus de begrote kosten. Per dienstverlener zijn zoveel als mogelijk vaste prijsafspraken gemaakt dan wel zijn er richtinggevend budgetafspraken gemaakt. Ad hoc opdrachten worden vooraf geoffreerd en vastgesteld.

In onderstaande tabel worden de uitvoeringskosten conform het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling gepresenteerd:

	2015	2014
Pensioenbeheerkosten		
In euro's per deelnemer	€ 824,32	€ 722,27
Vermogensbeheerskosten		
Als percentage van het gemiddelde belegd vermogen	0,26%	0,28%
Transactiekosten		
Als percentage van het gemiddelde belegd vermogen	0,08%	0,02%
Gemiddeld belegd vermogen	€ 447 miljoen	€ 400 miljoen
Rendement beleggingen voor vermogensbeheerkosten	-1,2%	23,2%
Rendement beleggingen na vermogensbeheerkosten	-1,6%	22,9%

Pensioenbeheerkosten

De totale pensioenbeheerkosten bedroegen in 2015 € 854.000 ten opzichte van € 879.000 in 2014. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de paragraaf "Toelichting bij de staat van baten en lasten". Deze kosten worden uitgedrukt in euro's per deelnemer (exclusief gewezen deelnemers). Doordat de totale kosten zijn toegenomen en het aantal deelnemers is afgenomen, zijn de pensioenbeheerkosten per deelnemer toegenomen.

Vermogensbeheerkosten

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 1.082.000. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de paragraaf "Toelichting bij de staat van baten en lasten". In 2014 werden de totale vermogensbeheerkosten geheel door de werkgevers betaald. Vanaf 2015 wordt een bijdrage in de totale vermogensbeheerkosten van de fonds ter grootte van 1,7% van de pensioengrondslag van de actieve deelnemers door de werkgevers betaald. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op € 462.000. De totale vermogensbeheerkosten bedroegen in 2015 naar schatting € 1.544.000. Hiervan is € 847.000 toe te wijzen aan de beheerkosten van de beleggingen, € 249.000 aan advies en ondersteuning, € 371.000 aan transactiekosten en € 77.000 aan overige kosten (vooral kosten bewaarbank). De totale vermogensbeheerkosten (inclusief transactiekosten) van de portefeuille uitgedrukt in procenten komen voor 2015 uit op 0,34% van het belegde vermogen. Dit is hoger dan 2014 (0,30%), doordat de waarde van de beleggingen sterk gestegen is en door het relatief hoge aantal transacties in de portefeuille in 2015. SPUN betaalde in 2015 geen prestatiegerelateerde vergoedingen aan de vermogensbeheerders.

In onderstaande tabellen zijn de kosten (x € 1.000) voor 2015 en 2014 weergegeven:

	2015		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	53	4	57
Aandelen	144	12	156
Vastrentende waarden	424	34	458
Overige	163	13	176
Totaal beheerkosten	784	63	847
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	249	0	249
Transactiekosten	14	357	371
Beleggingsadministratie	33	0	33
Overige beleggingskosten	2	42	44
Totaal overige vermogensbeheerkosten	298	399	697
Totaal kosten vermogensbeheer	1.082	462	1.544
	2014		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	26	2	28
Aandelen	108	9	117
Vastrentende waarden	431	38	469
Overige	179	16	195
Totaal beheerkosten	744	65	809
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	262	0	262
Transactiekosten	3	58	61
Beleggingsadministratie	7	0	7
Overige beleggingskosten	54	6	60
Totaal overige vermogensbeheerkosten	326	64	390
Totaal kosten vermogensbeheer	1.070	129	1.199

De wettelijke rapportageverplichtingen over uitvoeringskosten zijn voor een belangrijk deel geënt op de Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Begin 2016 heeft de Pensioenfederatie haar aanbevelingen geactualiseerd. Deze gelden voor het eerst over het boekjaar 2016. In 2016 zal het bestuur bezien welke mogelijke maatregelen noodzakelijk zijn om voor het eerst in het verslag over boekjaar 2016 aan deze aanbevelingen invulling te kunnen geven. Benadrukt wordt dat de wettelijke eisen in alle gevallen leidend zijn.

Toeslagverlening

Besloten is om de opgebouwde en premievrije aanspraken en ingegane pensioenrechten per 1 januari 2016 niet te verhogen. Dit besluit is de uitkomst van:

- het toeslagenbeleid van het fonds, zoals vastgelegd in de Abtn, en de Pensioenwet staan een (gedeeltelijke) toeslagverlening bij een beleidsdekkingsgraad van lager dan 110% niet toe;
- de beleidsdekkingsgraad van 31 oktober 2015 (eerste toetsmoment) respectievelijk 31 december 2015 (definitief toetsmoment) bedroeg 108,4% respectievelijk 107,0%.

Communicatie & Overleg

Commissie Communicatie

De Commissie Communicatie heeft tot 1 juli 2015 (datum opheffing van deze commissie) zorg gedragen voor het voorbereiden en uitvoering laten geven aan het communicatiebeleid. Vanaf 1 juli 2015 is dit overgenomen door de regiehouders communicatie. Naast de wettelijk voorgeschreven communicatiemiddelen als het UPO en de startbrief is vooral stilgestaan bij:

- informatiebijeenkomsten met deelnemers ('broodje pensioeninfo');
- communicatiebeliefs;
- het communicatiebeleidsplan;
- website van het fonds;
- implementatie Wet op de pensioencommunicatie.

Administrateur AZL

Vier maal per jaar vindt er een overleg tussen een delegatie van het bestuur en AZL plaats. Dit overleg vindt aan de hand van een vooraf gezamenlijk vastgestelde agenda plaats. In 2015 zijn onder meer de volgende onderwerpen aan bod gekomen:

- implementatie reglementswijzigingen;
- implementatie arbeidsongeschikte deelnemers;
- vaststelling voorziening in verband met niet-verwerkte mutaties;
- vaststelling beleidsdekkingsgraad / vereist eigen vermogen;
- jaarwerkplanning 2016;
- evaluatie dienstverlening en samenwerking.

Belastingdienst

Eind december 2014 is overleg gevoerd met de belastingdienst over de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2015. Bij beschikking van 13 juli 2015 heeft de Belastingdienst verklaard dat de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2015 een regeling in de zin van artikel 18 tot en met 18h van de Wet op de loonbelasting 1964 is. Hiermee is de pensioenregeling fiscaal zuiver.

De Nederlandsche Bank (DNB)

In 2015 is er een aantal keren schriftelijk, telefonisch en op locatie van DNB contact geweest over onder meer:

- (her)benoemingen;
- melding tekort status en herstelplan;
- risicoanalyse belangenverstremgeling;

- eenmalige verhoging van het risicoprofiel;
- implementatie nFTK, waaronder begrepen de rapportage inzake de haalbaarheidstoets, verhoging risicoprofiel en self-assessment vastlegging fondsbeleid.

Verantwoordingsorgaan (VO)

- ontwikkelingen binnen het fonds, waaronder begrepen de financiële positie van het fonds;
- voorbereiding, procesvoortgang en uitkomsten implementatie nFTK (waaronder begrepen de risicohouding en haalbaarheidstoets);
- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering;
- verkiezing vertegenwoordiger namens de actieven (in verband met ontstane vacature);
- de leden van het VO hebben van het fonds een iPad in bruikleen gekregen om hiermee documenten te raadplegen die op eShare zijn geplaatst.

Daarnaast zijn de volgende adviesaanvragen aan de orde gekomen:

- benoeming leden visitatiecommissie; positief advies VO op 26 maart 2015;
- wijziging uitvoeringsovereenkomst, positief advies VO op 18 november 2015;
- wijziging communicatiebeleidsplan, positief advies VO op 21 augustus 2015;
- wijziging beloningsbeleid, positief advies VO op 21 augustus 2015;
- wijziging van de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten, positief advies VO op 19 augustus 2015.

Vereniging van Pensioengerechtigden 'De Kern'

In 2015 heeft een delegatie van het bestuur, in samenwerking met het bestuur van De Kern, voor de leden een informatieve bijeenkomst gehouden over de inrichting en werkwijze van het fonds, de invoering en consequenties van het nFTK (inclusief de risicohouding van het fonds) en relevante (niet-)financiële ontwikkelingen binnen het fonds.

Sociale partners

In 2015 heeft het bestuur driemaal vergaderd met vertegenwoordigers van sociale partners (aangesloten werkgevers en ondernemingsraden) en éénmaal, vanuit informatief oogpunt, met alleen de ondernemingsraden. Tijdens deze overleggen is uitgebreid gesproken over:

- de implementatie van het nFTK, de rol- en taakverdeling tussen sociale partners en het bestuur ('inhoud versus uitvoering van de regeling');
- de risicohouding van het fonds en de impact hiervan op de financiële- en actuariële opzet van het fonds;
- de premiestelling van het fonds voor 2016 en de, naar de op de moment bekend gegevens, paramaters en inzichten, veronderstelde premieontwikkeling voor de komende jaren;
- de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst;
- de door UNL geadresseerde wens van een pensioenregeling met een voor een langere periode geldend premieplafond;
- het door het fonds geïnitieerde en in 2015 gestarte onderzoek 'Toekomststrategie SPUN'.

Vermogensbeheer

Hiervoor wordt verwezen naar de beleggingsparagraaf.

5. Gebeurtenissen na balansdatum

Het fonds heeft per 31 maart 2016 voor een bedrag van € 43 miljoen ingeschreven in Nederlandse hypotheke.

6. Financieel beleid van het fonds

Algemeen

Het financieel beleid heeft als belangrijkste doelstelling de financiële positie van het fonds te kunnen beïnvloeden. Daartoe staan de volgende sturingsmiddelen ter beschikking: verzekeringsbeleid, beleggingsbeleid, toeslagenbeleid en premiebeleid.

Verzekeringsbeleid

Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd. Daarbij is de verzekering van het arbeidsongeschiktheidsrisico voor de deelnemers gelimiteerd tot € 200.000 aan pensioengevend salaris. Deze verzekering liep tot en met 31 december 2015 Elips Life en vanaf 1 januari 2016 is deze ondergebracht bij Zwitserleven.

Beleggingsbeleid

Het bestuur stelt ieder jaar een beleggingsplan vast. In dit plan worden de uitgangspunten voor het beleggingsbeleid voor het komende jaar vastgelegd. In het jaarverslag onderbouwt het bestuur expliciet hoe het strategische beleggingsbeleid en het beleggingsplan van het fonds passen binnen de prudent person regel (zie hiervoor onderstaande tabel).

Regelgeving	Onderbouwing
Artikel 135 Pensioenwet	<ul style="list-style-type: none">– de huidige en toekomstige pensioenverplichtingen en de doelstelling en risicohouding van het fonds vormen gezamenlijk de uitgangspunten van de ALM-studie en riskbudgetting studie. Beide studies geven vervolgens de input voor het strategische beleggingsbeleid;– er wordt niet belegd in de bijdragende ondernemingen;– in het jaarverslag wordt gerapporteerd hoe het fonds uitvoering geeft aan het maatschappelijk verantwoord beleggen;

<p>Artikel 13 en 13a Besluit FTK</p>	<ul style="list-style-type: none"> – aan het strategische beleggingsbeleid liggen de pensioenverplichtingen ten grondslag; – het fonds belegt voor een beperkt deel in illiquide beleggingen en is daarmee in staat om in elke situatie voldoende liquide middelen vrij te maken; – De portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren en er wordt belegd in geregementeerde markten; – het fonds heeft het beleggingsproces ('beleggingscyclus') gedetailleerd beschreven en vastgelegd in het beleggingsplan en de Abtn en de verklaring beleggingsbeginselen; – voldoende onafhankelijkheid ten opzichte van de beleggingsobjecten door middel van diversificatie en beheersing van het concentratierisico, kredietrisico's en eventueel securities lending; – Het bestuur hanteert een terughoudend gebruik van derivaten als uitgangspunt. Beleggingen in derivaten zijn toegestaan voor zover deze bijdragen aan een vermindering van het beleggingsrisico (-en risicoprofiel) of een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken. Een bovenmatig risico m.b.t. een en dezelfde tegenpartij en andere derivatenverrichtingen wordt vermeden;
<p>Artikel 18 Besluit FTK</p>	<ul style="list-style-type: none"> – het fonds beschikt ten aanzien van de beleggingscyclus over een duidelijke, volledige en transparante organisatiestructuur; – het bestuur belegt alleen in beleggingsobjecten / fondsen die zij begrijpt en doorziet, waarvan de risico's adequaat beheersbaar zijn en die passen bij de risicohouding en verplichtingen van het fonds.
<p>Artikel 13 Besluit PW</p>	<ul style="list-style-type: none"> – het fonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat mede richtlijnen ten aanzien van de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders bevat; – het fonds borgt dat de mandaten en richtlijnen van de vermogens-beheerders aansluiten op het strategische beleggingsplan en het beleggingsbeleid, onder meer door het vooraf en tussentijds beoordelen van contracten, mandaten en richtlijnen.
<p>Verbod op langlopende leningen en garantstelling (artikel 136 Pensioenwet)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – SPUN heeft dergelijke leningen niet in de beleggingsportefeuille.

Voor alle onderdelen geldt dat de onderbouwing volledig herleidbaar is aan de hand van adviezen, notities, notulen en rapportages.

In aanvulling hierop geeft het bestuur jaarlijks (voor het eerst over boekjaar 2015) een toelichting op één of meerdere specifieke besluiten. Dit betreft besluiten welke in dat boekjaar expliciet de aandacht vanuit de maatschappij, toezichthouders en/of stakeholders hebben gehad. Voor 2015 betreft dat de (eenmalige) mogelijkheid voor fondsen met een reservetekort het risicoprofiel te verruimen.

Rentebeleid (rentematching)

In 2015 is besloten de strategische renteafdekking terug te brengen van 75% naar 25%. SPUN heeft hiertoe besloten om in te spelen op de onder het nFTK geboden ruimte om eenmalig het risicoprofiel te vergroten en te kunnen profiteren van de volgens het fonds extreem lage rentestanden en het daarbij behorende asymmetrische renterisico.

Het renterisico werd ultimo 2015 voor 50% afgedekt op basis van de swapcurve. Als bandbreedte wordt een marge aangehouden van 5%-punten naar beneden en naar boven. Het niveau van 50% wordt beschouwd als tussenstap naar de door SPUN beoogde

renteafdekking van 25%. Het bestuur heeft hiervoor, aan de hand van adviezen van adviseur vermogensbeheer, bewust gekozen. Na 2015 zal de finale besluitvorming met betrekking tot verdere verlaging naar 25% plaatsvinden. De timing hiervan is afhankelijk van marktomstandigheden. Voor de afdekking van het renterisico wordt in belangrijke mate gebruik gemaakt van een LDI pool (onderdeel van de matching portefeuille). Dit wordt aangevuld met staatsobligaties en het in euro luidende deel van de bedrijfsobligatieportefeuille. In 2016 beoogt SPUN om een deel van de euro staatsobligaties om te zetten naar een nieuwe categorie, Nederlandse hypotheek. Omdat deze hypotheek renteafdekking bieden zullen deze net als de staatsobligaties in de matchingportefeuille worden opgenomen. In totaal wil SPUN voor 10% van de portefeuille in Nederlandse hypotheek gaan beleggen. Deze portefeuille zijn een illiquide asset class waarvoor ter compensatie in een rendementspremie wordt voorzien.

Het fonds hanteert een dynamisch renteafdeckingsbeleid waarbij de mate van renteafdekking afhankelijk is van de hoogte van de rente. Het bestuur volgt de onderstaande staffel niet mechanisch maar neemt ook andere overwegingen mee zoals:

- Is het triggerniveau duidelijk doorbroken?
- Marktverwachtingen rente / visie over rente.
- Inschatting van de te betalen transactiekosten.
- Solvabiliteitspositie.
- Ruimte om risicoprofiel te veranderen.

Staffel bij stijgende rente		Staffel bij dalende rente	
Stand 20-jaars	Voorgenomen niveau renteafdekking	Stand 20-jaars	Voorgenomen niveau renteafdekking
	swaprente		swaprente
		< 1,5%	25%
≥ 2%	37,5%	< 2,5%	37,5%
≥ 3%	50%	< 3,5%	50%
≥ 4%	62,5%	< 4,5%	62,5%
≥ 5%	75%		

Maandelijks wordt de portefeuille gemonitord en wordt aan de BAC gerapporteerd of de bandbreedte van de rentehedge is doorbroken door waardeveranderingen in het vermogen en/of de verplichtingen. Doet deze situatie zich voor dan ontvangt de BAC per direct een advies met, indien noodzakelijk, de te nemen maatregelen om de rentehedge opnieuw binnen de bandbreedte te brengen. De BAC rapporteert hier vervolgens over aan het bestuur.

Relevant hierbij is dat SPUN in 2015 besloten heeft gebruik te maken van de mogelijkheid om het risicoprofiel eenmaal te verruimen. Het bestuur heeft in dit verband, na een grondige afweging van voor- en nadelen en na een toelichting aan DNB, besloten de afdekking van het renterisico (op basis van markttrentes) in twee stappen te verlagen tot 25%. Het bestuur achtte dit een zorgvuldige beslissing in het kader van de lange termijn pensioenambitie en risicohouding. DNB heeft aangegeven geen bezwaar te hebben met het verhogen van het risicoprofiel.

Per 1 juli 2015 is de eerste stap genomen en is de renteaftdekking verlaagd tot 53%. De volgende beoogde stap is tot nu toe niet geëffectueerd. Hieraan lagen de volgende afweging ten grondslag:

- de op dat moment geldende renteniveaus in het derde en vierde kwartaal van 2015 en de ontwikkelingen aangaande het opkoopprogramma van de ECB gaven het bestuur aanleiding de verdere verlaging van de renteaftdekking te schrappen.

Beleggingsportefeuille

De beleggingsportefeuille is in twee delen gesplitst: de matching portefeuille en de return portefeuille. De portefeuille bestond in 2015 strategisch voor 35% uit aandelen, 5% uit vastgoed en 60% uit vastrentende waarden. De aandelenbeleggingen worden passief beheerd. De matching portefeuille bestond in 2015 uit staatsobligaties uit Europese kernlanden en LDI pools (beide gezamenlijk 25%) welke worden aangehouden om het renterisico te beperken. Aan- en verkopen in deze categorie zijn afhankelijk van de ontwikkeling van de rentestanden en worden in principe niet gedreven door actieve beleggingsbeslissingen.

Valutarisico

Dit is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen. Het risico wordt afgedekt met valutaderivaten, te weten valutatermijncontracten. Alle belangrijke wisselkoersrisico's van de vastrentende beleggingen, het valutarisico op de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond dat voortkomt uit de belegging in aandelen ontwikkelde markten onder beheer bij BlackRock is voor 100% afgedekt. De belegging in vastgoed luidt in euro's, hierop wordt dus geen valutarisico gelopen.

Investment beleid (beliefs)

Het fonds heeft haar beleggingsbeleid gebaseerd op de navolgende investment beliefs:

- Pensioenbeleggen is langetermijn beleggen voor langetermijn verplichtingen;
- Het nemen van beleggingsrisico's wordt op de langere termijn beloond;
- Voor illiquide langetermijn beleggingen kan een premie worden geïnd;
- Er wordt uitsluitend belegd in beleggingen die transparant, begrijpelijk en uitlegbaar zijn;
- Risicomanagementfunctie binnen het fonds dient gescheiden te zijn van vermogensbeheer;
- Diversificatie over verschillende (sub)beleggingscategorieën verlaagt risico en voegt waarde toe;
- Het renterisico is veruit het grootste risico voor het pensioenfonds en heeft daarom de voortdurende en urgente aandacht van het fonds. Dit geldt ook voor het valutarisico;
- Rendement en risicopremies variëren door de tijd. Dynamisch beleid over verschillende beleggingscategorieën heen kan daarom waarde toevoegen;
- Markten zijn in beginsel efficiënt, maar niet op elk moment en in dezelfde mate. Actief beheer kan dan ook selectief waarde toevoegen;
- Beleggen voor pensioenfonds betekent "verantwoord beleggen", waarbij rekening wordt gehouden met factoren als bescherming van het leefmilieu, adequate sociale omstandigheden en goed ondernemingsbestuur. Hierbij worden de Global Compact Principles van de Verenigde Naties als uitgangspunt gehanteerd.

Specifiek voor verantwoord beleggen geldt dat het fonds overeenkomstig Richtlijn 400 rapporteert over maatschappelijk verantwoord beleggen. In dit verband kan het volgende worden gesteld: Het pensioenfonds is zich bewust van haar maatschappelijke rol en de gevolgen van haar beleggingen in bepaalde bedrijven en/of overheden. In het licht hiervan onthoudt het pensioenfonds zich van beleggingstransacties indien:

- Daardoor strafbare of moreel verwerpelijke gedragingen worden bevorderd;
- Die in onmiddellijk verband staan met een schending van mensenrechten of fundamentele vrijheden.

Het pensioenfonds heeft besloten bij eventuele toekomstige selecties van vermogensbeheerders als selectiecriteria te hanteren het door deze beheerders gehanteerde MVO-beleid. Binnen de huidige portefeuille hanteert BMO standaard voor al haar fondsen een uitsluitingenbeleid, waarbij het nadrukkelijk niet belegt in bedrijven en/of overheden die een ethisch onverantwoord beleid voeren of

zich anderszins bezighouden met ethisch onaanvaardbare activiteiten. Hieronder vallen bedrijven die betrokken zijn bij de productie van clustermunten en landmijnen. Daarnaast tracht BMO door middel van engagement bedrijven zich er toe te bewegen standaarden te verbeteren voor wat betreft corporate governance, sociaal beleid en het milieu. Binnen de aandelenfondsen van BlackRock wordt momenteel geen actief uitsluitingsbeleid gehanteerd.

Toeslagenbeleid

Op de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten kan jaarlijks per 1 januari een toeslag worden verleend. Voor de toeslagen van de actieven is het uitgangspunt voor de hoogte van deze voorwaardelijke toeslagverlening maximaal de hoogste algemene salarisverhoging volgens de van toepassing zijnde CAO bij ETC Almelo dan wel de algemene salarisverhoging bij UNL. Voor de inactieven (inclusief deelnemers met een volledige premievijstelling bij arbeidsongeschiktheid) is dit uitgangspunt maximaal het prijsindexcijfer. Voor degenen die gedeeltelijk premievijstelling bij arbeidsongeschiktheid genieten bestaat de eventuele toeslag uit een combinatie van de loonindex (over het gedeelte waarvoor zij nog werken) en de prijsindex (over het gedeelte waarover premievijstelling is verleend).

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Met betrekking tot de mate van de feitelijke toekenning hanteert het bestuur de volgende leidraad:

- als de beleidsdekkingsgraad 110% of lager ligt worden er geen toeslagen verleend;
- als de beleidsdekkingsgraad hoger ligt dan 110% worden er toeslagen verleend voor zover deze naar verwachting ook in de toekomst te realiseren is;
- als de beleidsdekkingsgraad boven het niveau ligt waarbij volledige toeslagverlening conform de ambitie mogelijk is, kan sprake zijn van reparatie van eerder doorgevoerde kortingen en/of inhaaltoeslagverlening.

Premiebeleid

De totale pensioenpremie (uitgezonderd de uitvoeringskosten en herverzekeringspremie ten behoeve van het arbeidsongeschiktheidspensioen) wordt vastgesteld als een zogenoemde doorsneepremie. Dit systeem zorgt voor de gewenste egalisatie van de premie. De uitvoeringskosten worden middels een opslag op de doorsneepremie in rekening gebracht bij de werkgevers.

Bij de vaststelling van de hoogte van de totale pensioenpremie is het uitgangspunt dat de hoogte van de totale pensioenpremie over de periode waarover deze wordt vastgesteld, ten minste gelijk zal zijn aan de kostendekkende premie over die periode.

De kostendekkende premie omvat:

1. de premie die actuariael benodigd is in verband met de aangroei van de pensioenverplichtingen tijdens het boekjaar (inclusief de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten);
2. de opslag die nodig is voor het bij de aangroei van de pensioenverplichtingen behorende vereist eigen vermogen (solvabiliteitsopslag over premieonderdeel 1);
3. de opslag die nodig is ter dekking van de uitvoeringskosten in het boekjaar voor zover die niet gefinancierd worden uit de voorziening voor uitvoeringskosten die onderdeel is van de technische voorzieningen;
4. de premie die actuariael benodigd is ten behoeve van de toeslagverlening.

Het fonds hanteert een intern financieringsbeleid dat uitgaat van een gedempte premie. Bij de vaststelling van de gedempte premie wordt uitgegaan van het verwachte toekomstig rendement op basis van de beleggingsportefeuille van het fonds. Jaarlijks wordt de daadwerkelijk ontvangen (doorsnee)premie getoetst aan de gedempte premie. Daarnaast wordt jaarlijks de hoogte van de zuiver kostendekkende premie vastgesteld. Bij deze zuiver kostendekkende premie wordt geen demping op de rente toegepast, maar uitgegaan van de ultimate forward rente gelijk aan het 120-maands gemiddelde van de 20-jaars forwardrente.

In onderstaande tabellen is de samenstelling van de premies (x € 1.000) voor 2015 en 2014 weergegeven:

	2015	2014
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	7.465	8.437
Opslag in stand houden vereist vermogen	664	759
Opslag voor uitvoeringskosten	522	605
	8.651	9.801
De gedempte kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	4.762	6.633
Opslag in stand houden vereist vermogen	424	597
Opslag voor uitvoeringskosten	522	605
	5.708	7.835
De feitelijke premie is als volgt samensteld:		
In rekening gebrachte doorsneepremie	9.228	12.138
Dekking kosten vermogensbeheer ¹⁾	-469	-1.070
	8.759	11.068

Resultaatbronnen

De financieel belangrijkste resultaatbronnen die het fonds kent zijn het resultaat op beleggingen, toeslagen en premie.

Beleggingen

Het resultaat op beleggingen is gelijk aan de behaalde beleggingsopbrengsten, verminderd met de mutatie van de Technische Voorzieningen vanwege de wijziging van de marktrente gedurende het boekjaar en verminderd met de technisch benodigde interest. Voor het resultaat op beleggingen verwijzen wij u naar de beleggingenparagraaf in dit verslag.

Toeslagen

Alle toeslagen zijn voorwaardelijk. Het bestuur beslist mede op basis van de financiële situatie van het fonds jaarlijks of toeslagen geheel of gedeeltelijk kunnen worden toegekend. Het bestuur heeft gezien de financiële positie van het fonds en conform de leidraad uit de Abtn besloten per 1 januari 2016 de pensioenaanspraken van de actieven en de inactieven en de pensioenen van de pensioen-gerechtigden niet te verhogen.

¹⁾ In 2014 werden de totale vermogensbeheerkosten gedekt. Vanaf 2015 worden alleen de vermogensbeheerkosten voor de actieve deelnemers gedekt.

Jaar toeslag inactieven ¹⁾	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Ambitie % (d.w.z. ongekort)	0,7	1,1	1,6	2,9	2,6	1,6	0,7
Volgens staffel	0,0	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0	0,04
Gerealiseerd %	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Jaar toeslag actieven	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Ambitie % (d.w.z. ongekort)	2,25	2,3	3,4	2,4	2,3	1,75	3,5
Volgens staffel	0,0	1,0	0,85	0,0	0,0	0,0	0,21
Gerealiseerd %	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Premies

Het resultaat op premies is het verschil tussen aan de ene kant de premies zoals deze door de werkgevers en de werknemers in het boekjaar zijn betaald en aan de andere kant het voor de tijdsevenredige opbouw van de pensioenaanspraken benodigde bedrag. De premie voor de basisregeling was kostendekkend en droeg bij aan herstel.

Overige resultaatbronnen

Kosten

Op basis van het Financieel Toetsingskader (FTK) dient de Technische Voorziening (TV) zodanig te worden vastgesteld dat deze bij het wegvallen van de sponsor(s) voldoende is om de tot dat moment opgebouwde en ingegane pensioenen te kunnen uitkeren. Dit betekent niet alleen dat er voldoende vermogen aanwezig moet zijn om de toekomstige uitkeringen te kunnen verrichten, maar ook dat de kosten, samenhangend met het kunnen verrichten van de uitkeringen, gedekt moeten zijn. Immers de aangesloten ondernemingen kunnen als sponsors van SPUN wegvallen. Derhalve kent het fonds een voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten van 3,1% van de technische voorzieningen. Het bestuur evalueert jaarlijks, conform de in de Abtn vastgelegde procedure, of de aan te houden voorziening nog voldoende prudent is. Op basis van de uitkomsten heeft het bestuur in 2015 besloten de hoogte van de voorziening ongewijzigd op 3,1% van de technische voorzieningen te laten.

Sterfte en arbeidsongeschiktheid

Gedurende de periode 1 januari 2013 – 31 december 2015 was het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd bij ELips Life AG. Het overlijdensrisico is volledig verzekerd door middel van risicokapitalen. Het arbeidsongeschiktheidsrisico (premie vrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het arbeidsongeschiktheidspensioen) wordt gedekt in rentevorm. Vanaf 1 januari 2016 zijn beide risico's verzekerd bij Zwitserleven. Het uitlooprisico met betrekking tot arbeidsongeschiktheid voor deelnemers wier eerste ziekte dag in 2014 of 2015 lag blijft nog gedekt binnen de verzekering van ELips Life.

Mutaties

Bij bepaalde mutaties, zoals waardeoverdrachten en afkopen, dan wel bij uitkeringen kunnen er verschillen ontstaan tussen de bedragen die in de VPV benodigd zijn of wel beschikbaar komen enerzijds en de werkelijke betalingen dan wel ontvangsten anderzijds. Deze verschillen zijn over het algemeen klein.

Resultaatverdeling

Wanneer er sprake is van een resultaat, dan leidt dit tot een verhoging of verlaging van het vermogenssaldo van het fonds.

1) Eén uitzondering is van toepassing voor vier inactieven die de (algemene) loonindex volgen.

7. Beleggingenparagraaf

Inleiding

Het sentiment op de financiële markten werd in 2015 gedomineerd door het monetaire beleid van de centrale banken. Hierbij viel op dat de centrale bank in de VS voor het eerst in bijna tien jaar een renteverhoging implementeerde, terwijl de centrale bank van de eurozone juist een agressief verruimend beleid voerde om de groei in de eurozone aan te wakkeren. Aandelenmarkten profiteerden op jaarbasis, ondanks enkele forse tussentijdse koersdalingen, van de toegenomen liquiditeit door het verruimende beleid van de centrale banken. Op totaal portefeuilleniveau behaalde SPUN in 2015 een negatief beleggingsrendement van -1,2%, daar waar de verplichtingen in 2015 met 6,0% stegen.

SPUN heeft in 2015 significante aanpassingen aan de beleggingsportefeuille ten opzichte van kalenderjaar 2014 doorgevoerd. SPUN heeft hiertoe besloten om in te spelen op de onder het nFTK geboden ruimte om eenmalig het risicoprofiel te vergroten en te kunnen profiteren van de volgens het fonds extreem lage rentestanden en het daarbij behorende asymmetrische renterisico. Deze vergroting van het risicoprofiel is afgestemd met de sociale partners en wordt onderbouwd door de uitkomsten van de recente ALM studie en risk budgeting studie. Besloten is om op basis van de ALM-studie de beleggingsmix in te richten met 60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden (was 75% vastrentend en 25% zakelijk). Ook is besloten de strategische renteafdekking terug te brengen van 75% naar 25%. Eind juni 2015 is de renteafdekking verlaagd van 75% naar 50% door verkoop van de langstlopende LDI-pools. De ALM-studie, aangevuld met kwalitatieve inzichten, toont aan dat deze beleggingsmix naar verwachting een beter pensioenresultaat met acceptabel risico oplevert.

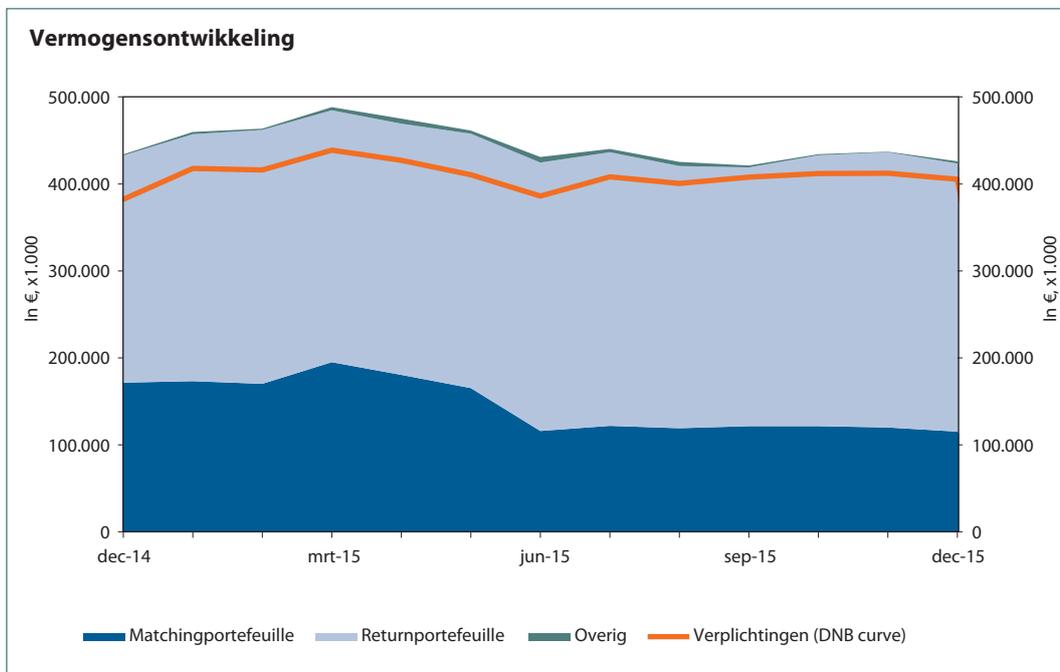
Naast een gewijzigde allocatie is SPUN op basis van de risk budgeting studie voornemens de categorie Nederlandse hypotheeklen aan de portefeuille toe te voegen. Uit de risk budgeting studie blijkt dat dit het verwachte rendement verhoogt en daarnaast het verwachte risico verlaagt. De rentevergoeding op euro staatsobligaties is de laatste jaren sterk gedaald, terwijl op Nederlandse hypotheeklen een significant hogere rentevergoeding kan worden ontvangen. Ultimo 2015 heeft SPUN nog geen definitief besluit genomen voor wat betreft de timing van een aankoop van participaties in de categorie Nederlandse hypotheeklen.

Daarnaast was SPUN voornemens om in 2015 het vastrentende deel van de returnportefeuille onder te brengen in één, maar waarschijnlijk twee of meerdere multi-credit fonds(en). Het pensioenfonds voelde zich uiteindelijk vanuit governance-overwegingen niet comfortabel bij de overstap naar een multi-credit mandaat waardoor de voorgenomen verandering niet is doorgevoerd.

Binnen de aandelenportefeuille is besloten de verdeling 80% ontwikkelde landen / 20% opkomende landen los te laten (dit is een overweging naar opkomende landen in vergelijking met de marktwaarde gewogen verdeling van 86% ontwikkeld en 14% opkomend) omdat uit de risk budgeting studie bleek dat deze overweging van opkomende landen geen toegevoegde waarde meer heeft. Ultimo juni 2015 is het aandelenfonds opkomende markten volledig verkocht en de opbrengsten hiervan zijn aan het ACWI-aandelenfonds toegevoegd.

Portefeuilleontwikkeling en performance

Gedurende 2015 hebben het vermogen en de verplichtingen van SPUN zich als volgt ontwikkeld:

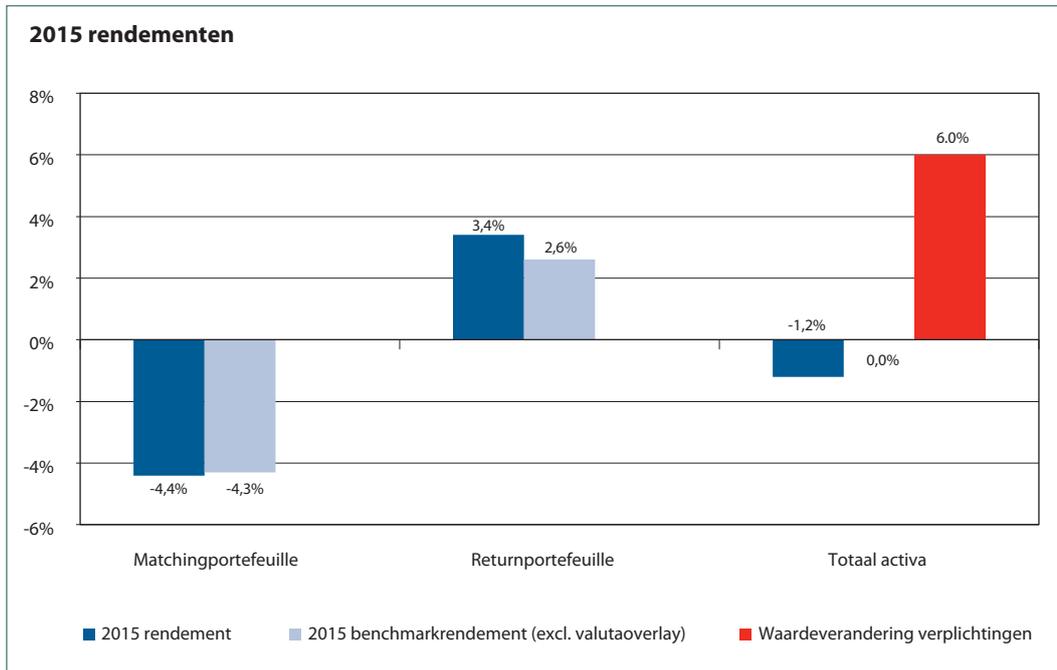

NB: De returnportefeuille bestaat uit de categorieën aandelen, hoogrentende obligaties (high yield), obligaties opkomende landen (EM Debt), bedrijfsobligaties (corporate bonds) en vastgoed. De matchingportefeuille bestaat uit euro staatsobligaties en LDI-pools.

Ultimo 2015 zag de beleggingsportefeuille van SPUN er als volgt uit:

	Marktwaaarde (in € x 1.000)	Allocatie	Strategische Allocatie
BMO LDI pools	78.288	18,4%	
BMO Europe Euro Core	36.882	8,7%	
Matching Portefeuille	115.170	27,1%	25,0%
BlackRock Screened Corporate Bonds	74.806	17,6%	17,0%
BMO High Yield	38.894	9,1%	9,0%
BMO EM Debt	37.859	8,9%	9,0%
BlackRock ACWI Equity (excl. EM portion)	139.081	32,7%	35,0%
Altera Direct Real Estate	17.559	4,1%	5,0%
Return Portefeuille	308.199	72,4%	75,0%
Liquiditeiten en derivaten	2.096	0,5%	0%
Totaal beleggingsportefeuille	425.465	100,0%	100,0%

In 2015 heeft de beleggingsportefeuille als geheel een rendement behaald van -1,2%, terwijl de portefeuillebenchmark een rendement van 0,0% liet zien. De voornaamste reden voor de underperformance van de beleggingsportefeuille ten opzichte van de benchmark was de valuta-afdekking voor een deel van het valutarisico binnen de aandelenportefeuille. Valuta-afdekking wordt niet in de portefeuillebenchmark meegenomen. Deze valuta-afdekking kostte door de gedaalde euro ongeveer 1,5%-punt rendement in 2015. In 2014 was dit 1,8%-punt rendement. De verplichtingen zijn in 2015 met 6,0% in waarde gestegen. Vanwege het negatieve portefeuillerendement op totaalniveau en de stijging van de technische voorzieningen is de dekkingsgraad op basis van de UFR-curve in het afgelopen kalenderjaar gedaald van 112,2% eind 2014 tot 104,6% eind 2015.

Macro-economische terugblik

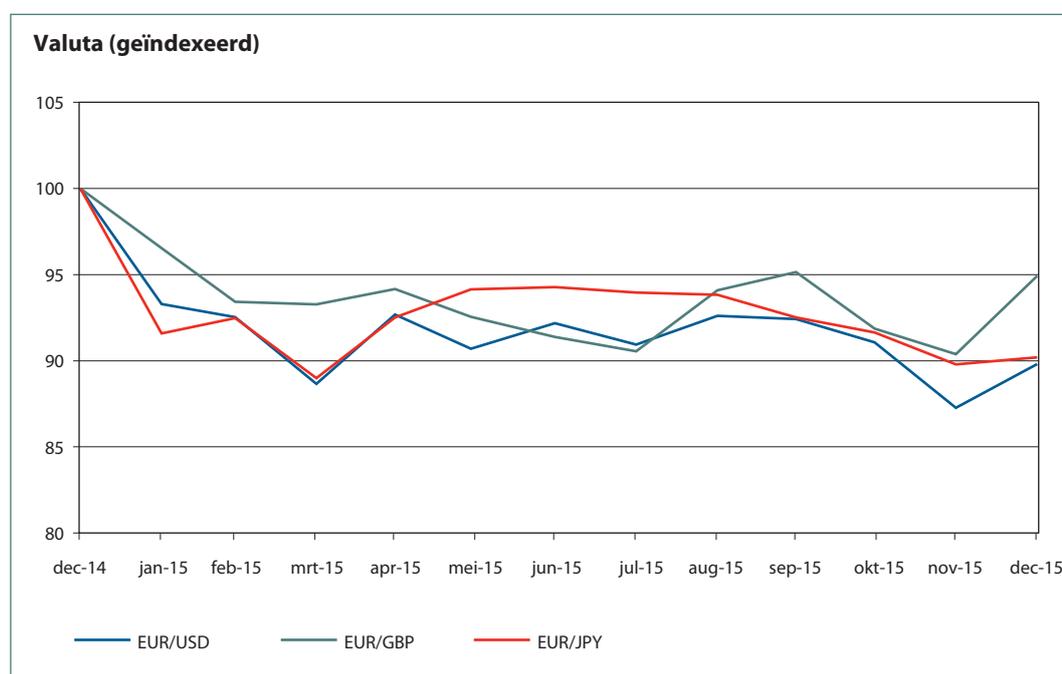
Het kalenderjaar 2015 ging voortvarend van start voor zowel aandelen als obligaties. De markt verwachtte een stimulans vanuit de Europese Centrale Bank (ECB) in 2015 om de relatief tegenvallende economische prestaties over kalenderjaar 2014 in de eurozone te bestrijden. De ECB kondigde in januari 2015 uitgebreide stimuleringsmaatregelen aan in de vorm van een opkoopprogramma voor staatsobligaties van eurozone landen en startte daarmee in maart. De macro-economische cijfers van de Verenigde Staten vielen weliswaar wat tegen, maar hierdoor werd tegelijkertijd duidelijk dat de Amerikaanse centrale bank (de Fed) de verwachte renteverhoging nog zou uitstellen.

Binnen Europa speelde de eerste zes maanden van 2015 de Griekse crisis een belangrijke rol op de financiële markten. Toch werd de rest van de Europese periferie hier niet sterk door beïnvloed, aangezien de markt verwachtte dat de crisis tot Griekenland beperkt zou blijven. In september 2015 kwam een eerste akkoord over een nieuw steunprogramma tot stand, waarmee de zorg over Griekenland snel naar de achtergrond verdween. In de laatste maanden van 2015 leidde de groeivertraging van de Chinese economie tot nieuwe zorgen op de financiële markten. Maatregelen van de Chinese overheid om de groei te stimuleren, zorgden in de tweede helft van augustus wereldwijd voor een schokeffect op de financiële markten. Zo leidde de devaluatie van de Chinese renminbi bijvoorbeeld tot een sterke correctie op de aandelenmarkten. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden hoe belangrijk China de afgelopen jaren is geworden voor de wereldeconomie.

De olieprijs daalde scherp in het afgelopen kalenderjaar, mede door de ontwikkelingen in China. Daarnaast nam de vraag naar grondstoffen sterk af in 2015. Toen de organisatie van olie exporterende landen (OPEC) begin december 2015 een productieverhoging aankondigde in plaats van de verwachte verlaging, viel de bodem weg onder de olieprijs. Veel opkomende landen werden door hun grote afhankelijkheid van de productie en verkoop van olie en andere grondstoffen getroffen door de scherpe prijsdaling van olie en kwamen hierdoor in economische problemen. De moeilijkheden op de grondstoffenmarkt was dan ook een voornamelijk verklaring voor het achterblijven van de meeste opkomende aandelenmarkten in vergelijking met hun ontwikkelde landen tegenhangers in 2015. De reden dat obligaties uit de opkomende landen nog wel een positief rendement wisten te behalen, is vooral te danken aan de sterke eerste vier maanden van afgelopen kalenderjaar.

Hoewel de afremmende Chinese economie ook de Amerikaanse en Europese economie beïnvloedde, wisten deze regio's –en vooral de Verenigde Staten– zich te herpakken. Zoals verwacht verhoogde de Fed voor het eerst in bijna 10 jaar dan ook de rente. De ECB gaat daarentegen in 2016 juist haar stimuleringsmaatregelen uitbreiden, mede door de kwetsbaarheid van het economisch herstel en de zeer lage inflatie gedurende 2015.

De waarde van de euro ten opzichte van de meeste belangrijke valuta's, uitgedrukt in de wisselkoers, is in 2015 verder gedaald. Ten opzichte van de Amerikaanse dollar (de vreemde valuta waar SPUN veruit het meeste blootstelling naar heeft), het Britse pond en de Japanse yen is de euro in 2015 in waarde gedaald. Dit is in onderstaande grafiek geïllustreerd voor de waarde van de euro ten opzichte van de Japanse yen, de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

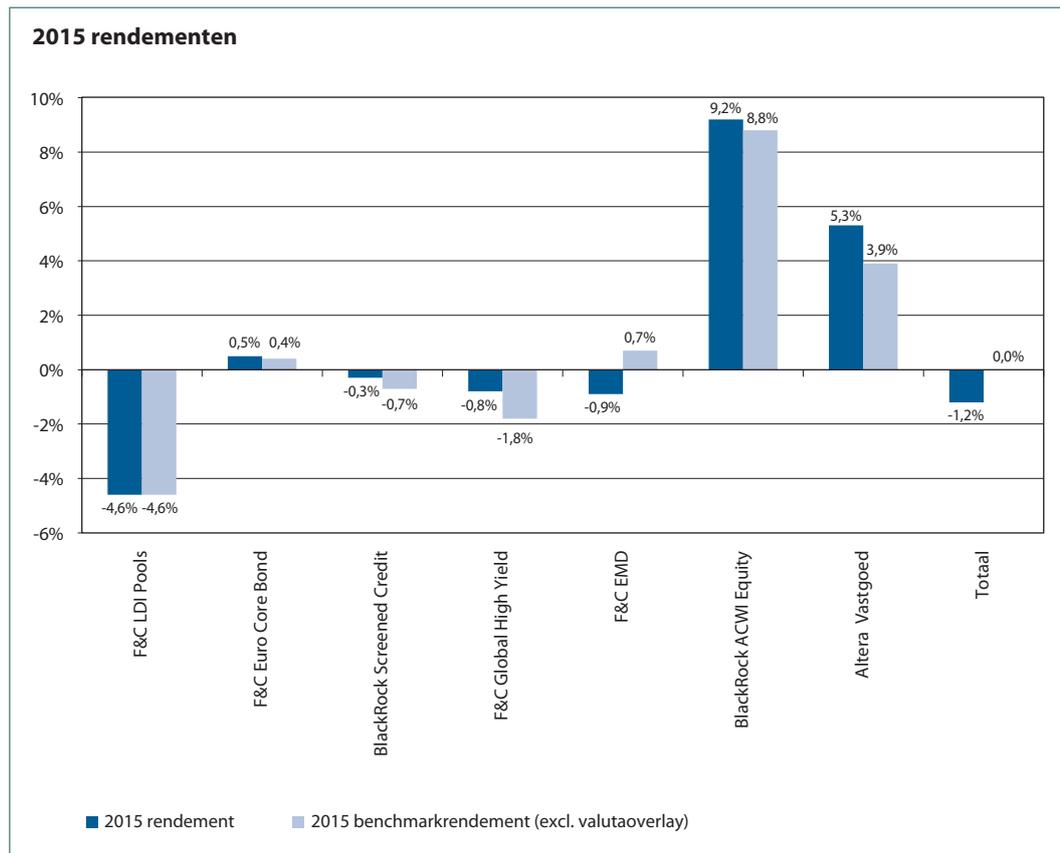

De renteniveaus voor de toonaangevende landen in Europa daalden in het eerste kwartaal van 2015 naar historisch lage niveaus. Zo daalde de Duitse 30-jaars rente in het eerste kwartaal met 0,78% naar 0,61%. De 10-jaars Duitse rente daalde van 0,54% per ultimo 2014 naar 0,18% per eind maart 2015. De Duitse 5-jaars rente daalde in het eerste kwartaal met 0,12% en resulteerde hierdoor in een negatieve waarde van -0,10%. In de daaropvolgende drie kwartalen stijgen de rentes geleidelijk waardoor de renteniveaus per 31 december 2015 weer in de buurt liggen van de waardes per ultimo 2014.

Performance

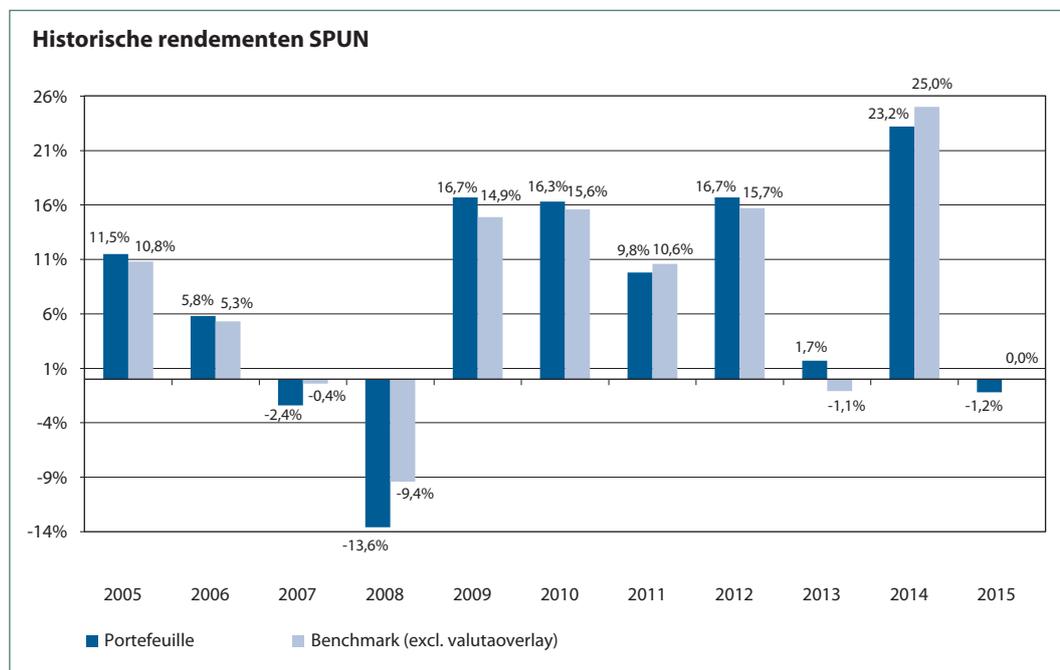
De totale portefeuille behaalde in 2015 een rendement van -1,2%, tegen een stijging van 6,0% van de verplichtingen. In absolute termen lieten wereldwijde aandelen het beste rendement zien (+9,2%) in 2015. Het minst goede resultaat in absolute termen werd behaald door LDI-pools (-4,6%).

In onderstaande grafiek zijn per categorie de rendementen voor 2015 weergegeven:

Voor wereldwijde aandelen werd in 2015 als benchmark de MSCI ACWI aandelenindex gehanteerd en voor obligaties de Barclays Capital en EMBI Global indices. Het valutarisico voor obligaties werd, waar van toepassing, voor 100% afgedekt naar de euro. Het USD, GBP en JPY valutarisico van de ontwikkelde markten aandelenpool onder beheer bij BlackRock werd ook voor 100% afgedekt naar de euro door KAS BANK.

In onderstaande grafiek zijn de historische rendementen van de totale portefeuille van SPUN weergegeven:

Kosten

De vermogensbeheerkosten bedroegen in 2015 € 1.544.000. Hiervan is € 847.000 toe te wijzen aan de beheerkosten van de beleggingen, € 249.000 aan advies en ondersteuning, € 371.000 aan transactiekosten en € 77.000 aan overige kosten (onder andere kosten bewaarbank). De vermogensbeheerkosten van de portefeuille uitgedrukt in procenten komen voor 2015 uit op 0,34% van het gemiddelde belegd vermogen. Dit is iets hoger dan in 2014 (0,30%), onder andere vanwege de hogere transactiekosten als gevolg van de LDI-rebalancing in 2015. SPUN betaalde in 2015 geen prestatiegerelateerde vergoedingen aan de vermogensbeheerders.

Vooruitblik 2016

Lage economische groei in de Euro-zone gevolgd door een uitzonderlijk ruim monetair beleid betekent lage nominale rentes en veel liquiditeiten die een uitweg proberen te vinden in de financiële markten. Dit heeft de rendementen van aandelen, staatsobligaties en credits (bedrijfsobligaties) positief beïnvloed in de afgelopen jaren.

Naast de al extreem lage ECB-herfinancieringsrente heeft de ECB besloten in het kader van de monetaire verruiming ook staatsobligaties van landen binnen de eurozone op te kopen. Doel van dit beleid van de ECB is de groei in de eurolanden op gang te brengen en inflatie verder aan te wakkeren. Onlangs heeft de ECB besloten om ook bepaalde bedrijfsobligaties op te kopen.

Het fonds blijft de marktontwikkelingen nauw volgen en signaleert ultimo 2015 aanzienlijke neerwaartse risico's. De inschatting van deze risico's en de solvabiliteit van het fonds zullen dan ook in 2016 nadrukkelijk een rol spelen bij eventuele aanpassingen in het beleggingsbeleid.

EMIR

Na de financiële crisis zijn afspraken gemaakt om de risico's van het gebruik van derivaten te beperken. In Europa zijn deze afspraken vormgegeven via EMIR: European Market Infrastructure Regulation. EMIR brengt verplichtingen met zich mee voor pensioenfondsen

(feitelijk alle instellingen die handelen in derivaten) op het gebied van zogenaamde central clearing voor bepaalde derivaten, rapportages en risico beperkende maatregelen voor overige derivaten. Veel regels zijn al in werking getreden, maar de komende jaren zullen meer regels volgen en vrijstellingen vervallen. Zo zal naar verwachting in 2017 (mogelijk pas in 2018) voor pensioenfondsen het verplicht gebruik van central clearing worden ingevoerd. Verwacht wordt dat veel partijen hier in 2016 op vooruit zullen lopen door al over te stappen op central clearing, daar waar dit nog niet gebeurt. SPUN zal gedurende 2016 de ontwikkelingen omtrent EMIR in de gaten houden en waar nodig, in samenspraak met onder andere de adviseur en de relevante vermogensbeheerders, actie ondernemen. Helaas zullen door de invoering van deze regels de kosten verder toenemen.

8. Financiële Risicoparagraaf

Vereist eigen vermogen

Conform artikel 132 van de PW dient het fonds te beschikken over een vereist eigen vermogen. De uitwerking van het vereist eigen vermogen wordt geregeld in het Besluit FTK van 18 december 2006 en de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling van 19 december 2006. Het fonds heeft het vereist eigen vermogen vastgesteld conform de in de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling beschreven standaardmethode. Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat behoort bij de evenwichtssituatie van het fonds. In die situatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het fonds binnen één jaar beschikt over minder middelen dan de hoogte van de technische voorzieningen voor de onvoorwaardelijke onderdelen van de uitvoeringsovereenkomst. Er is sprake van voldoende eigen vermogen (het vereist eigen vermogen) indien het eigen vermogen groter is dan het vermogen zoals bepaald op basis van de standaardmethode. Omdat uitgegaan wordt van de evenwichtssituatie, is het vereist eigen vermogen onafhankelijk van het aanwezige vermogen. Het vereist eigen vermogen bedraagt dan € 83,6 miljoen. In totaliteit bedraagt het vereist eigen vermogen 20,6% van de technische voorzieningen. Voor de tabel met daarin de onderverdeling naar de diverse risico's wordt verwezen naar de risicoparagraaf in de jaarrekening.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat het saldo van de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de nominale pensioenverplichtingen verandert door veranderingen in de marktrente. Het structurele renterisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Integrale beheersing van de balansrisico's is onderdeel van de nieuwe financiële opzet. Voor de beheersing van het renterisico wordt gebruik gemaakt van (langlopende) obligaties en LDI (renteswap) Pools. Het bestuur streeft er naar om 25% van het renterisico op de marktrente af te dekken.

Zakelijke waarden risico (S2)

Zakelijke waarden risico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico dat voorkomt uit renteveranderingen wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen verandert door veranderingen in valutakoersen. Valutarisico's worden afgedekt met valutaderivaten, voornamelijk valutatermijncontracten. Alle belangrijke wisselkoersrisico's van de vastrentende beleggingen, het valutarisico op de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond dat voortkomt uit de belegging in aandelen ontwikkelde markten onder beheer bij BlackRock is voor 100% afgedekt. Het valutarisico op andere valuta binnen dit mandaat, en het valutarisico behorende bij de overige aandelenbeleggingen is niet afgedekt. De belegging in vastgoed luidt in euro's, hierop wordt dus geen valutarisico gelopen.

Grondstoffenrisico (S4)

Pensioenfondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. Aangezien het fonds niet in grondstoffen handelt is dit op dit fonds niet van toepassing.

Kredietrisico (S5)

Dit risico hangt samen met de beleggingen in verhandelbare schuldpapieren en vorderingen op tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbare schuldpapieren wordt beschouwd als prijsrisico. De beheersing van deze vorm van kredietrisico is geïntegreerd in het beleggingsproces, door middel van een richtlijn over de maximale belegging per kredietklasse. Tegenpartijrisico betreft het risico dat tegenpartijen hun verplichtingen aan het fonds niet meer kunnen nakomen, bijvoorbeeld door faillissement. Het tegenpartijrisico wordt beheerst door selectie van solide tegenpartijen en hantering van tegenpartijlimieten, al dan niet in combinatie met zekerheidstellingen.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's, waarvan het langlevensrisico het belangrijkste is. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Door toepassing van de AG Prognosetafel 2014 en adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. Andere verzekeringstechnische risico's zijn kortlevensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet hierbij eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Op de vastgoedbelegging wordt een liquiditeitsrisico gelopen omdat deze belegging niet op korte termijn tegen een redelijke prijs te verkopen is.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Het fonds heeft het operationeel risico op nihil gesteld.

Toeslagrisico

Het bestuur van het fonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen. Het ambitieniveau voor de actieven is de algemene loonontwikkeling en voor de inactieven de prijsontwikkeling. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten). Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Actief risico (alpha) (S10)

Dit is het risico dat vermogensbeheerders bij de uitvoering van actief beleggingsbeleid afwijken van het vastgestelde strategische beleid. Hiertoe zijn strategische marges gedefinieerd welke periodiek worden gemonitord.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyse vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de belangrijkste (beleggings)-risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

9. (verwachte) Ontwikkelingen 2016 op pensioengebied / aandachtsgebieden bestuur 2016

In 2016 zal het bestuur vooral aandacht besteden aan:

- continuering van het onderzoek 'Toekomststrategie SPUN';
- (volgende fase) implementatie beleggingsbeleid uit beleggingsplan 2015-2016;
- toezichtthema's 2016 van DNB en AFM;
- gegevensverwerking en databeveiliging;
- governancestructuur per 1 januari 2017 (mogelijke wettelijk voorgeschreven invoering Raad van Toezicht);
- risicohouding van het fonds en de communicatie met stakeholders hierover;
- premiestelling 2017.

10. Pensioenregeling

De pensioenregeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling en geeft de (gewezen) deelnemers aanspraken op:

- ouderdomspensioen met als ingangsdatum de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt;
- partnerpensioen ten behoeve van de (ex-)partner van de (gewezen) deelnemer;
- wezenpensioen ten behoeve van de kinderen van de (gewezen) deelnemer;
- een tijdelijk partnerpensioen ten behoeve van de partner van de deelnemer;
- arbeidsongeschiktheidspensioen;
- premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

Met uitzondering van het arbeidsongeschiktheidspensioen is het maximum pensioengevend salaris gemaximeerd op € 101.519 (2016).

Het fonds voert geen regelingen uit voor het meerdere pensioengevende salaris boven voornoemd maximum.

Verzekerdenbestand

(Aantallen)

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2014	767	442	450	1.659
Mutaties door:				
In dienst	20	0	0	20
Ontslag met premievrije aanspraak	-215	215	0	0
Waardeoverdracht	0	-3	0	-3
Ingang pensioen	-17	1	43	27
Overlijden	-5	0	-13	-18
Afkoop	0	0		0
Andere oorzaken	8	-19	-2	-13
Mutaties per saldo	-209	194	28	13
Stand per 31 december 2015	558 ¹⁾	636	478	1.672

Specificatie pensioengerechtigden ²⁾

	2015	2014
Ouderdompensioen	341	330
Nabestaandenpensioen	110	97
Wezenpensioen	27	23
Totaal	478	450

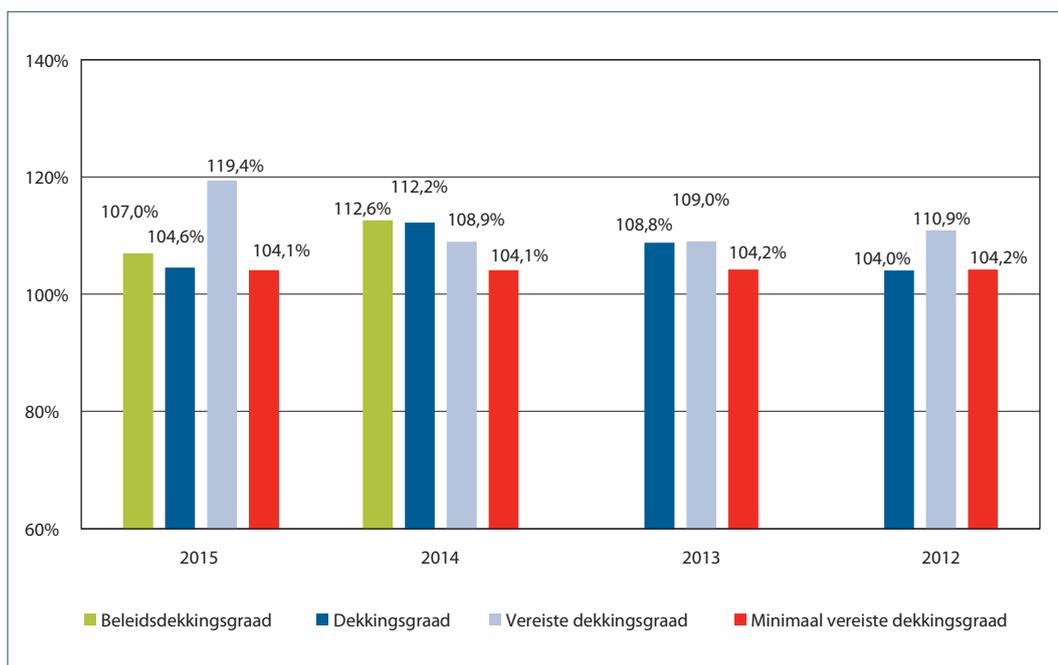
1) Waarvan 21 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

2) Betreft de aantallen op "persoonsniveau", conform de opgave aan DNB.

11. Actuariële paragraaf

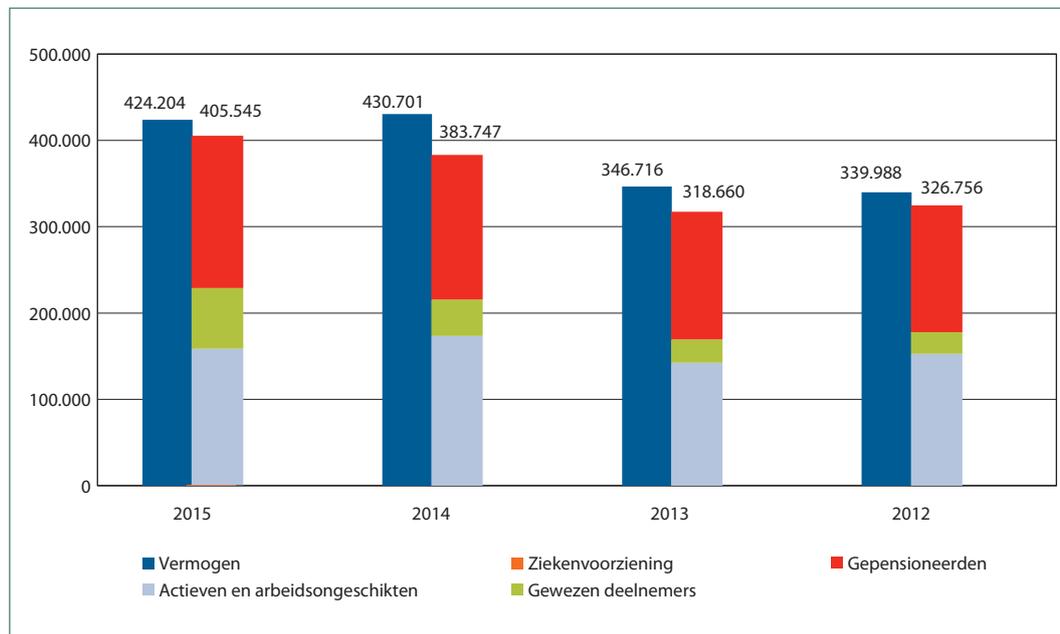
Financiële positie

De dekkingsgraad liet over het boekjaar een daling zien van 112,2% ultimo 2014 naar 104,6% ultimo 2015¹⁾. De beleidsdekkingsgraad van het fonds daalde van 112,6% ultimo 2014 naar 107,0% ultimo 2015. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2015 is daarmee lager dan de vereiste dekkingsgraad van 119,4%. Hierdoor is de financiële positie niet toereikend. Onderstaande grafiek laat de ontwikkeling van zowel de beleidsdekkingsgraad als de dekkingsgraad zien. De dekkingsgraad is gebaseerd op de technische voorziening waarbij de voorgeschreven rentetermijnstructuur is gebruikt voor de verdiscontering. Er is conform de voorschriften van DNB gebruik gemaakt van de Ultimate Forward Rate (UFR)-methodiek. De beleidsdekkingsgraad is gelijk aan de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

1) De definitie voor vaststelling van de aan DNB te rapporteren dekkingsgraad is vanaf eind 2015 als volgt: $\text{dekkingsgraad} = 1 + \frac{\text{aanwezige solvabiliteit} + (\text{TV voor risico fonds} + \text{TV afgedekt door garantiecontracten} + \text{TV voor risico deelnemers})}{\text{verplichtingen}} \cdot 100\%$. In voorgaande jaren werd voor uw fonds bij de berekening van de dekkingsgraad nog geen rekening gehouden met technische voorzieningen voor garantiecontracten en regelingen voor risico deelnemers. De wijziging van deze definitie is daarnaast ook van invloed op de vereiste dekkingsgraad.

De volgende grafiek geeft het vermogen en de technische voorziening(en) weer.

De ziekenvoorziening is vanwege de geringe omvang niet zichtbaar in de grafiek.

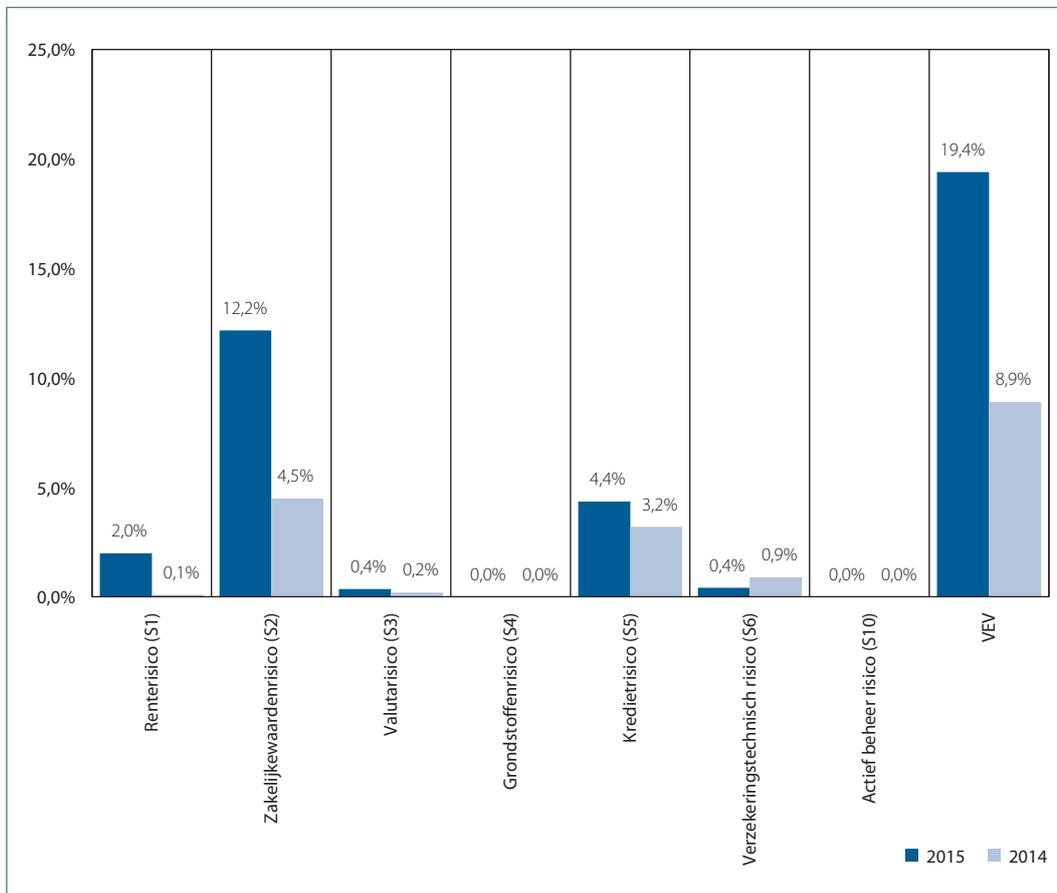
(Minimaal) vereiste financiële positie

De minimaal vereiste dekkinggraad bedraagt 104,1% ultimo 2015.

De vereiste dekkinggraad wordt enerzijds vastgesteld op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille en anderzijds op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille. Ultimo 2015 bedraagt de vereiste dekkinggraad 118,3% op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille en 119,4% op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille.

Voor de toetsing van de financiële positie wordt vanaf 1 januari 2015, bij de invoering van het (n)FTK, de beleidsdekkinggraad ter hoogte van 107,0% standaard getoetst aan de vereiste dekkinggraad op basis van de strategische verdeling van de beleggingsportefeuille, ter hoogte van 119,4%. Voorheen werd hier het maximum van de vereiste dekkinggraad op basis van de strategische verdeling en de vereiste dekkinggraad op basis van de feitelijke verdeling van de beleggingsportefeuille gehanteerd. Dit is nu niet meer mogelijk.

De volgende grafiek toont voor 2014 en 2015 de risicocomponenten die onderdeel zijn van de toetsing van het fonds.

Herstelplan

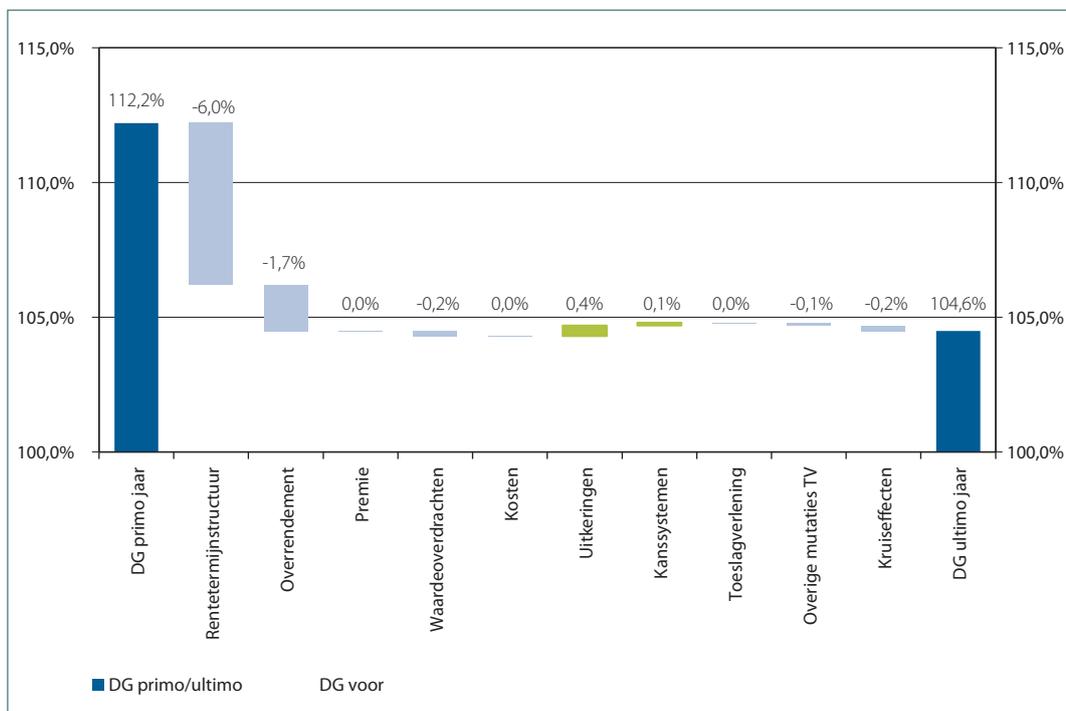
Het fonds kwam ultimo het eerste kwartaal van 2015 in een tekort en heeft een herstelplan ingediend bij DNB waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekkingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van 12 jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Dit herstelplan voorzag voor ultimo 2015 een beleidsdekkingsgraad van 109,0%, terwijl de werkelijke beleidsdekkingsgraad van 107,0% lager is. Het fonds heeft in het eerste kwartaal van 2016 het herstelplan geactualiseerd. Uit deze actualisatie blijkt dat het fonds naar verwachting binnen de gekozen hersteltermijn herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

Analyse van het resultaat

De daling van de dekkingsgraad van 7,6%-punt in 2015 volgt tevens uit het negatieve resultaat van 28.295 in het boekjaar. In 2014 was er een positief resultaat van 18.898. De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak, waarbij alle procentuele resultaten zijn uitgedrukt in de financiële positie primo boekjaar¹⁾.

1) De onderverdeling naar de verschillende componenten volgt de DNB-jaarstaat J605.

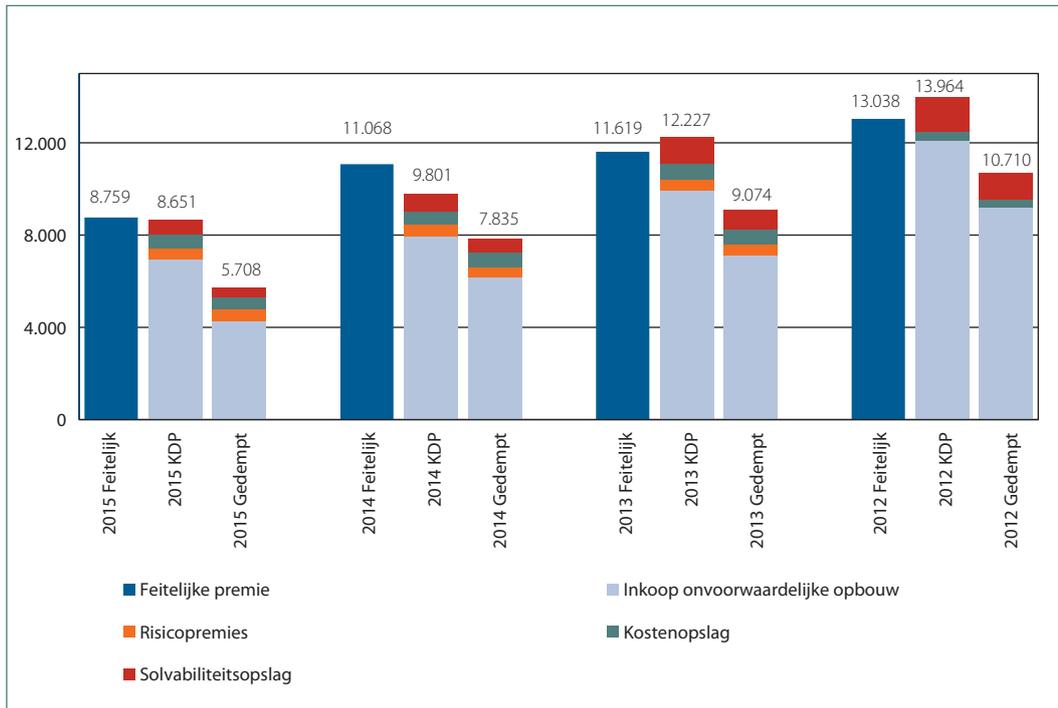
Het effect van het vervallen van de 3-maandsmiddeling voor de gehanteerde rente en de wijziging van de gehanteerde UFR-methodiek zijn in de grafiek verantwoord onder "rentetermijnstructuur". Het vervallen van de 3-maandsmiddeling droeg voor -4,8% bij aan het verloop van de dekkingsgraad. De wijziging van de gehanteerde UFR-methodiek droeg voor -2,6% bij aan het verloop van de dekkingsgraad.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie over 2015 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, rekening houdend met een rente van 4%. De gedempte kostendekkende premie bedraagt 5.708. De feitelijk betaalde premie is met 8.759 hoger.

De feitelijk betaalde premie, de zuivere kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie worden in onderstaande grafiek in die volgorde weergegeven. Hierbij zijn de zuivere kostendekkende premie en de gedempte kostendekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet.

Almelo, 24 juni 2016

Het bestuur

D.J. Vis
Voorzitter

P.H.M. te Riele
Secretaris

J.J. de Vrieze

G.N. Koning

G.J. Broekman

R. van Ham

H.R. Valley

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Verslag van het verantwoordingsorgaan

1. Inleiding

Het verantwoordingsorgaan (VO) heeft als wettelijke taak om als onafhankelijk orgaan een oordeel uit te spreken over het door het bestuur van het pensioenfonds gevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van de principes van goed pensioenfondsbestuur. Belangrijk uitgangspunt daarbij is de vraag of het bestuur bij de genomen besluiten op een evenwichtige wijze met de belangen van de actieve deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever rekening heeft gehouden. Daarnaast heeft het VO de bevoegdheid het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren aangaande zaken die het VO voor het pensioenfonds van belang acht.

2. Activiteiten

Het VO heeft in 2015 vier vergaderingen gehad met het dagelijks bestuur van het fonds. Daarnaast heeft (een delegatie van) het VO tweemaal van gedachten gewisseld met de visitatiecommissie: direct na de benoeming van deze commissie en bij de presentatie van het rapport van de visitatiecommissie.

3. Uitgebrachte adviezen

In 2015 heeft het VO adviezen uitgebracht ten aanzien van:

- De benoeming van de visitatiecommissie
- De wijziging van uitvoeringsovereenkomst
- De wijziging van het communicatiebeleidsplan
- De wijziging van het beloningsbeleid
- De wijziging van de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten

Ad Benoeming leden visitatiecommissie

Gezien de curricula van de heren Davis, Mik en Post die bijgevoegd waren aan de adviesaanvraag aangaande de benoeming van de visitatiecommissie, heeft het VO hierover positief geadviseerd.

Ad Wijziging uitvoeringsovereenkomst

In 2015 heeft het bestuur een adviesaanvraag ingediend om de uitvoeringsovereenkomst, de overeenkomst tussen de werkgever en het fonds, te herzien. In de uitvoeringsovereenkomst staan onder meer bepalingen ten aanzien van de financiering en uitvoering van de pensioenregeling. Door veranderde wettelijke eisen moest deze overeenkomst worden aangepast. Onder meer is de positie van de deelnemers verbeterd aangaande het inhalen van gemiste indexaties en het repareren van eventuele kortingen. Op deze adviesaanvraag heeft het VO met een positief advies gereageerd.

Ad Wijziging communicatiebeleidsplan

Naar aanleiding van de invoering van de wet pensioencommunicatie, heeft het bestuur het communicatiebeleidsplan gewijzigd. Het VO heeft geconstateerd dat het een technisch document betreft dat moeilijk leesbaar is. Rekening houdend met het feit dat het een

fondsdocument betreft dat een leidraad is voor het bestuur en niet bedoeld is als communicatie-uiting naar de deelnemers, heeft het VO een positief advies gegeven.

Ad Beloningsbeleid

Door het bestuur is advies gevraagd over het voorgenomen besluit om bestuursleden die geen dienstverband hebben met de werkgever dan wel rechtstreeks door de werkgever worden betaald, een vaste jaarlijkse vergoeding van € 10.000 te geven. Daarnaast is er een reiskostenvergoedingsregeling zoals in den lande gebruikelijk vastgesteld.

Voor de leden van het VO zonder dienstverband heeft het bestuur een jaarlijkse vergoeding vastgesteld van € 880 en dezelfde reiskostenvergoedingsregeling.

Het VO is zich bewust van de vergaande professionalisering zoals die vooral de laatste jaren heeft voltrokken in de wereld van de pensioenfondsbesturen. Het VO is dan ook van mening dat een adequaat bestuur niet kan worden vormgegeven zonder dat een daarbij passende vergoeding kan worden geboden. Het voorgestelde beloningsbeleid is volgens het VO redelijk en billijk.

Het VO heeft hierover dan ook positief geadviseerd.

Ad Premiestelling

De voorgenomen wijzigingen hebben slechts betrekking op de vaststellingsystematiek van de z.g. 'gedempte premie'. Er zijn geen consequenties noch voor het premieniveau noch voor de opslag op de premie die door de werkgever betaald wordt.

Het VO heeft over deze, technische, wijziging dan ook positief geadviseerd.

4. Herziening risicohouding

In 2015 heeft toezichthouder DNB de pensioenfondsen de mogelijkheid geboden om éénmalig de risicohouding te herzien. Uit een grondige ALM-studie bleek een vergroting van de verhouding tussen beleggingen en vastrentende waarden (obligaties) en daarnaast een verlaging van de renteafdekking uitzicht te bieden op een beter pensioenresultaat, terwijl de risico's slechts marginaal groter worden. Het bestuur heeft hierover de werkgever(s) en ondernemingsraden uitgebreid geconsulteerd. Na hun fiat heeft het bestuur de transitie naar de aldus gewijzigde portefeuille-indeling in gang gezet.

Voor deze wijziging was geen formele adviesaanvraag noodzakelijk. Het VO is evenwel hieromtrent geïnformeerd en kan zich vinden in deze koerswijziging.

5. Bevindingen

- Het VO constateert dat de financiële positie in 2015 is verslechterd door de negatieve beleggingsopbrengsten. Met daarbij gevoegd de toegenomen verplichtingen door de gedaalde rente resulteert dit in een gedaalde dekkingsgraad waardoor het fonds opnieuw een herstelplan bij toezichthouder DNB heeft moeten indienen.
- Het VO stelt met voldoening vast dat de indruk die het VO heeft opgedaan in de contacten met het bestuur door de visitatiecommissie wordt bevestigd: er is sprake van een professioneel bestuur en er is geen urgente problematiek die noopt tot ingrijpen op korte termijn.
- De kosten per deelnemer die door de terugloop van het aantal actieve deelnemers significant gestegen zijn, maken reflectie op de toekomst van het fonds noodzakelijk. Het VO wordt door het bestuur 'meegenomen' in deze toekomstverkenningen. Voortbestaan als zelfstandig fonds of opgaan in een groter geheel, daarover zal een visie moeten worden ontwikkeld.
- Een aantal aanbevelingen uit het visitatierapport over 2014 is door het bestuur opgevolgd dan wel beargumenteerd terzijde gelegd. Waar dit nog niet het geval is dringt het VO erop aan om deze gevallen op identieke wijze af te handelen.
- Het VO heeft het afgelopen jaar geconstateerd dat de informatiebijeenkomsten goed worden bezocht en is dan ook van mening dat er sprake is van een goede communicatie met de actieve leden van het pensioenfonds. De communicatie tussen het bestuur en de inactieven verloopt veelal via De Kern. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad is voor een ieder inzichtelijk via de website van het fonds.

- Begin 2016 werd het VO geconfronteerd met het onverwachte vertrek van de heer Berke. Het VO betreurt dat de deskundigheid van de heer Berke niet langer ten dienste van het fonds staat en gaat ervan uit dat het bestuur de ontstane lacune op adequate wijze heeft opgevuld dan wel zal opvullen.
- Een oud en hardnekkig probleem aangaande het tijdig beschikbaar komen van documenten heeft zich ook nu weer opnieuw voorgedaan: de versie van dit jaarverslag waarop het VO zijn oordeel mede op baseert is pas te elfder ure ter beschikking gekomen. Het VO erkent dat door de complexe inrichting van de ‘pensioengovernance’ dit soort processen snel deadlines overschrijdt. Toch dringt het VO nogmaals bij het bestuur aan om ervoor te zorgen dat documenten voortaan tijdig beschikbaar zijn.
- Helaas heeft er geen bijeenkomst van het VO met het bestuur plaatsgevonden waarin dit jaarverslag integraal aan de orde is geweest. Ook eerdere versies van dit verslag zijn later uitgekomen dan op de datum van de laatste bijeenkomst van bestuur en VO. Een bespreking van het jaarverslag met het bestuur vóórdát het VO een oordeel moet geven dat mede op dit verslag gebaseerd is, moet in komende jaren een ijzeren regel zijn.
- Ondanks de kritische noten hierboven ervaart het VO de contacten met het bestuur als uiterst plezierig en heeft het VO er vertrouwen in dat dat ook in de toekomst het geval zal zijn.

6. Aanbevelingen

Het VO wil het bestuur de volgende aanbevelingen meegeven:

- Borg de kennis binnen het pensioenbestuur en focus op de continuïteit, kwaliteit en deskundigheid van het bestuur, toezicht en beheer;
- Houd bij de samenstelling van bestuur en bestuursorganen rekening met het evenwicht tussen de vertegenwoordigingen vanuit de werknemers en pensioengerechtigden.
- Informeer (en betrek eventueel) de deelnemers van het pensioenfonds bij het vraagstuk t.a.v. de toekomst van het pensioenfonds.
- Rapporteer inzichtelijker over de ontwikkelingen in de dekkingsgraad welke veroorzaakt worden door externe factoren, zoals externe renteontwikkeling en buffervereisten, en interne factoren (beleidswijzigingen) of anders gezegd: Zorg in de rapportage voor een uitsplitsing van de diverse oorzaken en hun effecten op de dekkingsgraad zodat duidelijk wordt welke veranderingen in de dekkingsgraad kunnen worden toegeschreven aan welke oorzaken.

7. Conclusie

Het VO is van oordeel dat:

- Het bestuur voldoende informatie aan het VO heeft verstrekt om zich een oordeel te kunnen vormen.
- Het handelen van het bestuur in 2015 in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen.
- Het bestuur in 2015 een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en evenwichtig behartigd zijn.

Reactie van het bestuur

Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan (hierna VO) voor haar bevindingen, aanbevelingen en oordeel.

Het VO is van oordeel dat:

- Het bestuur voldoende informatie aan het VO heeft verstrekt om zich een oordeel te kunnen vormen.
- Het handelen van het bestuur in 2015 in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen.
- Het bestuur in 2015 een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en evenwichtig behartigd zijn.

De bevindingen en aanbevelingen worden in het derde kwartaal van 2016 besproken binnen het bestuur waarbij per bevinding of aanbeveling gemotiveerd wordt besloten of en zo ja, in welke mate hier opvolging aan zal worden gegeven. Tijdens de eerst volgende bespreking tussen het VO en het DB zal dit worden geagendeerd. In het jaarverslag 2016 zal over de opvolging worden gerapporteerd.

Verslag van de visitatiecommissie

Samenvatting rapportage visitatiecommissie

Het pensioenfonds heeft geen directe urgente problematiek die noopt tot ingrijpende wijzigingen op de zeer korte termijn.

De visitatiecommissie acht desalniettemin wel urgentie aanwezig met betrekking tot te maken van keuzes voor de toekomst van het pensioenfonds op termijn van enkele jaren. De redenen daarvoor zijn dat het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert voor 2 bedrijven (Urenco Nederland B.V. en Enrichment Technology Nederland B.V.) waarvan de financiële positie en perspectieven zeer uiteenlopen. Daarnaast loopt het totaal aantal actieven gestaag terug, onder meer ten gevolge van reorganisaties, terwijl het aantal inactieven sterk oploopt. Ook lopen de kosten per deelnemer behoorlijk op en komt de beschikbaarheid van bestuursleden(en mogelijke opvolgers) behoorlijk onder druk te staan.

In algemene zin heeft in het afgelopen jaar een verdere professionaliseringsslag plaatsgevonden. Het pensioenfonds heeft daarnaast in 2015 op diverse gebieden ingrijpende wijzigingen doorgevoerd. Zo is het aantal bestuurszetels teruggebracht en is het eerder overeengekomen model van regiehouders in het bestuur verder in praktijk gebracht. Op het gebied van het beleggingsbeleid zijn forse wijzigingen doorgevoerd waaronder een verhoging van het risicoprofiel.

De belangrijkste meer specifieke aanbevelingen zijn:

1. Hanteer bij elke inbreng van voorstellen met voorleggers onderaan kort twee vragen t.w.:
 - a) risico impact
 - b) impact belangenafweging.Deze eventuele risico's dienen bij de besluitvorming of beeldvorming mee beoordeeld te worden en vervolgens goed te worden vastgelegd.
2. De visitatiecommissie doet een beroep op de werkgevers om bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan onder werktijd meer ruimte te bieden om hun functie binnen het pensioenfonds uit te voeren en zorg dat het V.O. de nodige opleidingen kan volgen onder meer gericht op toekomstige ontwikkelingen binnen het pensioenfonds.
3. Blijf alert op een goede aansturing en regie door de BAC van de vier verschillende vermogensbeheerders, de externe adviseur en de custodian.
4. Hou aandacht voor een door het gehele bestuur gedragen beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming met betrekking tot het beleggingsbeleid in verband met de zware rol van de BAC als adviescommissie.
5. Bezie of stroomlijning van de diverse beleggingsrapportages mogelijk is.
6. Implementeer integraal risicomanagement waarbij alle risico's worden behandeld. Hanteer hierbij de handreiking Integraal Risicomanagement die door de Pensioenfederatie ter beschikking is gesteld en de Q&A's die door DNB op haar website zijn gepubliceerd.
7. Creëer een aanpak op basis van risicobewustzijn zodat risicomanagement niet gaat over het afvinken van lijstjes maar over de risico's die de praktijk van het pensioenfonds raken en over de manier waarop die risico's in kaart gebracht en beheerst kunnen worden.
8. Overweeg alsnog een deelnemersonderzoek uit te voeren teneinde de klantwensen, die als basis voor het communicatiebeleid kunnen dienen, beter in kaart te brengen. Indien besloten wordt om dit niet te doen, zorg dan voor een goede vastlegging van de argumenten.

9. Hanteer de 'procedure monitoring en evaluatie kwaliteit uitbestede diensten' nauwgezet. Bewaak de periodes en processen zoals omschreven. De uitgebreide beschrijving vraagt om een nauwkeurige uitvoering.
10. Blijf uitermate alert op mogelijkheden om zowel uitvoerings- als vermogensbeheerkosten te verlagen.

Reactie van het bestuur

De Visitatiecommissie (hierna VC) heeft in haar rapportage van mei 2016 een aantal bevindingen gedaan. Het dagelijks bestuur heeft samen met de VC de rapportage besproken. Het dagelijks bestuur kan zich vinden in de bevindingen van de VC.

Het bestuur wil de VC danken voor de wijze waarop de VC tot haar bevindingen is gekomen en is verheugd de VC tot een aantal concrete aanbevelingen is gekomen. Als bestuur zijn wij verheugd te mogen constateren dat de VC onderschrijft dat in het afgelopen jaar een verdere professionaliseringslag heeft plaatsgevonden. Ook onderschrijft het bestuur dat het pensioenfonds verder moet kijken naar de toekomst van het pensioenfonds.

De bevindingen en aanbevelingen worden in het derde kwartaal van 2016 besproken binnen het bestuur waarbij per bevinding of aanbeveling gemotiveerd wordt besloten of en zo ja, in welke mate hier opvolging aan zal worden gegeven. In het jaarverslag 2016 zal over de opvolging worden gerapporteerd.

Almelo, 24 juni 2016

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2015	2014
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Vastgoedbeleggingen	17.559	15.728
Aandelen	139.081	94.882
Vastrentende waarden	266.729	322.084
Derivaten	1.134	107
	424.503	432.801
Vorderingen en overlopende activa [2]	828	896
Liquide middelen [3]	3.299	2.359
Totaal activa	428.630	436.056

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2015	2014
Stichtingskapitaal en reserves [4]	18.659	46.954
Technische voorzieningen Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [5]	405.545	383.747
Kortlopende schulden en overlopende passiva [6]	4.426	5.355
Totaal passiva	428.630	436.056

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2015	2014
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [7]		
Directe beleggingsopbrengsten	835	735
Indirecte beleggingsopbrengsten	-6.148	82.020
Kosten van vermogensbeheer	-1.082	-1.070
	-6.395	81.685
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [8]	9.228	12.138
Saldo van overdrachten van rechten [9]	1.778	1.370
Pensioenuitkeringen [10]	-10.498	-10.099
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [11]		
Wijziging rentecurve	4.358	-62.456
Wijziging rentecurve: vervallen driemaandsmiddeling	-17.116	0
Wijziging rentecurve: wijziging UFR	-9.192	0
Benodigde interesttoevoeging	-700	-1.220
Toevoeging pensioenopbouw	-6.766	-7.744
Binnenkomende waardeoverdracht	-2.638	-2.312
Uitgaande waardeoverdracht	307	741
Toename voorziening toekomstige kosten	-210	-217
Vrijval excassokosten	332	274
Uitkeringen	10.727	9.900
Mutatie technisch voorziening ivm wijziging regeling	-390	0
Actuarieel resultaat op sterfte	143	71
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-929	952
Actuarieel resultaat op mutaties	256	-179
Toeslagverlening actieven	84	-1.716
Toeslagverlening slapers	10	-210
Toeslagverlening pensioentrekenden	-74	-835
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	-136
	-21.798	-65.087

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2015	2014
Herverzekering [12]	244	-230
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [13]	-854	-879
Overige baten en lasten [14]	0	0
Saldo van baten en lasten	-28.295	18.898
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	-28.295	18.898
	-28.295	18.898

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2015	2014
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	8.400	7.182
Uitkeringen uit herverzekering	23	394
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.962	2.116
	10.385	9.692
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-10.497	-10.092
Overgedragen pensioenverplichtingen	-242	-733
Betalingen uit herverzekering	-392	-905
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-966	-872
	-12.097	-12.602
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	836	729
Verkopen en aflossingen beleggingen	100.065	27.852
Terugbetaald/ontvangen collateral	2.500	-2.225
	103.401	26.356
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-98.984	-30.975
Kosten van vermogensbeheer	-1.015	-802
	-99.999	-31.777
Mutatie liquide middelen	1.690	-8.331
Saldo liquide middelen 1 januari	1.609	9.940
Saldo liquide middelen 31 december	3.299	1.609
Saldo liquide middelen 31 december	3.299	2.359
Rekening courant KasBank uit hoofde van gestort collateral	0	-750
Saldo liquide middelen 31 december	3.299	1.609

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland (hierna ook het pensioenfonds), is statutair gevestigd te Almelo. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41030811. Het fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenregelingen van Urenco Nederland B.V. (UNL) en Enrichment Technology Nederland B.V. (ETC Almelo).

De inhoud van de pensioenregelingen is vastgelegd in de reglementen van het pensioenfonds. De belangrijkste kenmerken van de pensioenregelingen (boekjaar 2015) zijn als volgt:

- Voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.
- Pensioenleeftijd 67 jaar.
- Pensioenopbouw 1,875% van de pensioengrondslag.
- Pensioenvormen zijn: ouderdompensioen, partnerpensioen en wezenpensioen.
- Arbeidsongeschiktheidspensioen en het tijdelijk partnerpensioen zijn verzekerd op risicobasis.
- Voorwaardelijke toeslagverlening actieven gefinancierd vanuit overrendement.
- Voor de toeslagen van de actieven is het uitgangspunt voor de hoogte van deze voorwaardelijke toeslagverlening maximaal de hoogste algemene salarisverhoging volgens de van toepassing zijnde CAO bij ETC Almelo dan wel de algemene salarisverhoging bij UNL.
- Voorwaardelijke indexatie pensioengerechtigden en slapers gefinancierd uit overrendement, op basis van de ontwikkeling van de CPI alle huishoudens.
- Kwalificatie regeling: het betreft een uitkeringsovereenkomst.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld.

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Waardering

Algemene grondslagen

Beleggingen en verzekeringsverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. Alle bedragen zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is vermeld.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Schattingswijziging

Vervallen drie-maandsmiddeling rente

Primo 2015 is de driemaandsmiddeling van de rentetermijnstructuur vervallen. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met 17.116. Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Wijziging Ultimate Forward Rate

In 2015 is de wijze waarop de Ultimate Forward Rate (UFR) bepaald wordt, aangepast. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening ultimo 2015 met 9.192. Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Per saldo is de voorziening in 2015 verhoogd met 26.308 als gevolg van bovengenoemde schattingswijzigingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen marktwaarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de marktwaarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Schattingen van de marktwaarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen gedurende het jaar.

Aandelen, indirecte vastgoedbeleggingsfondsen en overige beleggingen

De ter beurze genoteerde beleggingen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurze genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde gebaseerd op onderliggende marktwaarde.

Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Deposito's

De deposito's zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. RJ 610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven. De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen in de post "kortlopende schulden en overlopende passiva".

Algemene reserve

Het saldo van baten en lasten wordt, voor zover niet toegewezen aan bijzondere reserves of uitgekeerd als premierestitutie, toegevoegd aan de algemene reserve.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde nominale rentetermijnstructuur per 31 december 2015. Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de te bereiken pensioenaanspraken.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen en een fondsspecifieke correctie voor ervaringssterfte.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, lang leven, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Intrest

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de Rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank ultimo 2015. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging Rentecurve. De gewogen gemiddelde marktrente ultimo 2015 bedraagt 1,69% (2014: 1,86%).

Intresttoevoeging

Onder het FTK is de intresttoevoeging gelijk aan de 1-jaars rente. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur ultimo 2014 is deze rente gelijk aan 0,181% (2014: 0,379%).

Sterfte

Prognosetafel AG2014 waarop fondsspecifieke ervaringssterfte (op basis van het Towers Watson Ervaringssterftemodel 2014) wordt toegepast.

Ziekte

In de voorziening pensioenverplichtingen is een voorziening opgenomen voor het risico dat nu al zieke werknemers binnen twee jaar arbeidsongeschikt worden (ziekenvoorziening). Deze voorziening bestaat uit de over de voorafgaande twee boekjaren in rekening gebrachte, tot aan het eind van die periode opgerente, premies voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Gehuwdheid

Voor de pensioenleeftijd (67 jaar) wordt voor alle deelnemers een gehuwdheidsfrequentie van 100% gehanteerd, ongeacht de burgerlijke staat. Na de pensioenleeftijd wordt het bepaalde partnersysteem toegepast.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

De leeftijden worden in maanden nauwkeurig bepaald.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 3,1% (2014: 3,1%) van de netto voorziening.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hier onder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen vastgoedmaatschappijen, aandelen, obligaties en leningen op schuldbekentissen;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico tot en met ultimo 2015 verzekerd bij ELips Life AG. Het betreft hier het risico op vooroverlijden ('kortlevenrisico'), premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het arbeidsongeschiktheidspensioen. Het uitlooprisico ten aanzien van arbeidsongeschiktheid ligt tot en met 31 december 2017 bij ElipsLife. Het fonds heeft met ingang van 1 januari 2016 een overeenkomst gesloten met Zwitserleven. Deze overeenkomst, welke voorziet in een winstdeling, heeft een looptijd van drie jaar en kan stilzwijgend worden verlengd. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten zijn verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar (CB Achmea). Met ElipsLife is geen winstdeling overeengekomen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2014	Aankopen/Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2015
Vastgoedbeleggingen						
Vastgoed beleggingsfondsen	15.728	1.507	0	0	324	17.559
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	94.882	51.864	-16.238	1.602	6.971	139.081
Vastrentende waarden						
Vastrentende beleggingsfondsen	322.084	21.572	-68.883	-2.288	-5.756	266.729
Derivaten						
Valutaderivaten	-1.105	8.906	0	-8.905	2.094	990
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	0	15.135	-14.935	-200	0	0
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	431.589	98.984	-100.056	-9.791	3.633	424.359
Derivaten (passiva zijde)						
Valutaderivaten	1.212					144
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	432.801					424.503

	Stand ultimo 2014	Stand ultimo 2015
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	431.589	424.359
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	1.885	1.106
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds, incl. liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	433.474	425.465

Er zijn geen discretionaire beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in de bij het pensioenfonds aangesloten ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Voor het bepalen van de marktwaarde van een belegging is het van belang dat bij beursgenoteerde beleggingen sprake is van een actieve markt. De verhandelbaarheid kan worden beperkt door tekortschietende vraag of beperkingen aan verhandelbaarheid die zijn voorgeschreven. Indien geen sprake (meer) is van een actieve markt zal het fonds een eigen waardering van de belegging moeten opstellen en is classificatie van deze belegging als niveau 1 niet langer mogelijk. Afhankelijk van de toegepaste methode zal deze belegging dan als niveau 2 of niveau 3 worden ingedeeld.

Als voor de waardering en classificatie van beleggingsproducten gebruikt wordt gemaakt van opgaven van tegenpartijen zal veelal aanvullend onderzoek nodig zijn om een juiste indeling van de beleggingen naar niveaus te realiseren. Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld. Benadrukt wordt dat het hierbij gaat om beleggingen in fondsen maar de mandaten van deze fondsen beleggen alleen in liquide instrumenten die in beginsel allemaal een objectief vast te stellen marktwaardering kennen. Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingniveaus:

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Stand
				ultimo 2015
Vastgoedbeleggingen	0	0	17.559	17.559
Aandelen	0	139.081	0	139.081
Vastrentende waarden	74.806	191.923	0	266.729
Derivaten	0	990	0	990
Depotbanken beschikbaar voor beleggingen	1.106	0	0	1.106
Totaal belegd vermogen	75.912	331.994	17.559	425.465

Categorie (indeling categorie is op basis van "look through")	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Stand
				ultimo 2014
Vastgoedbeleggingen	0	0	15.728	15.728
Aandelen	0	94.882	0	94.882
Vastrentende waarden	0	322.084	0	322.084
Derivaten	0	-1.105	0	-1.105
Depotbanken beschikbaar voor beleggingen	1.885	0	0	1.885
Totaal belegd vermogen	1.885	415.861	15.728	433.474

	2015	2014
[2] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	16	21
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen		
– Elipslife inzake uitkeringen uit herverzekering	710	0
– Elipslife inzake premies herverzekering	0	63
Terugvorderbare dividendbelasting	61	62
Vordering m.b.t. gestort cash collateral	0	750
Vooruitbetaalde bedragen volgend boekjaar	41	0
Totaal vorderingen en overlopende activa	828	896

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.

	2015		2014	
[3] Liquide middelen				
Depotbanken, beschikbaar voor beleggingen	1.106		1.885	
ING Bank N.V. ¹⁾	443		474	
Totaal liquide middelen ter vrije beschikking van het fonds	1.549		2.359	
Cash collateral (niet ter vrije beschikking van het fonds)	1.750		0	
	3.299		2.359	
<p>Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door het pensioenfonds valutatermijntransacties afgesloten. Om de risico's hierbij te mitigeren wordt collateral uitgewisseld in de vorm van cash. Hetzelfde bedrag is als schuld opgenomen bij [6] Kortlopende schulden en overlopende passiva.</p>				
Passiva				
[4] Stichtingskapitaal en reserves				
Stichtingskapitaal		0		0
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	46.954		28.056	
Saldobestemming boekjaar	-28.295		18.898	
Stand per 31 december		18.659		46.954
Totaal eigen vermogen		18.659		46.954
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	16.751	104,1%	15.879	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	78.533	119,4%	34.296	108,9%
Het pensioenvermogen ²⁾ bedraagt	424.204		430.701	
De beleidsdekkingsgraad is		107,0%		112,6%
De aanwezige dekkingsgraad is		104,6%		112,2%
<p>De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.</p> <p>De berekening is als volgt: $424.204 / 405.545 \times 100\% = 104,6\%$</p>				

1) Met een kredietlimiet van 800.

2) Het pensioenvermogen is gelijk aan de volgende posten uit de balans: totaal activa minus kortlopende schulden en overlopende passiva.

De vermogenpositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als onvoldoende. De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2015 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een reservetekort verkeert.

Herstelplan

Op basis van de ingang van het nieuwe Financiële Toetsingskader per 1 januari 2015 moesten fondsen begin 2015 vaststellen of het fonds zich in reservetekort bevond. Indien dit het geval was moest uiterlijk 1 juli 2015 een nieuw herstelplan bij DNB ingediend worden. SPUN kwam ultimo het eerste kwartaal van 2015 in een tekort en heeft in juni 2015 een herstelplan ingediend bij DNB. SPUN heeft in het eerste kwartaal van 2016 het herstelplan geactualiseerd. Voor meer informatie wordt verwezen naar het bestuursverslag bij "Herstelplan".

Technische voorzieningen

[5] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2015	2014
Stand per 1 januari	383.747	318.660
Het verloop van de voorziening is als volgt:		
- Wijziging rentecurve	-4.358	62.456
- Wijziging rentecurve: vervallen driemaandsmiddeling	17.116	0
- Wijziging rentecurve: wijziging UFR	9.192	0
- Benodigde interesttoevoeging	700	1.220
- Toevoeging pensioenopbouw	6.766	7.744
- Binnenkomende waardeoverdracht	2.638	2.312
- Uitgaande waardeoverdracht	-307	-741
- Toename voorziening toekomstige kosten	210	217
- Vrijval excassokosten	-332	-274
- Uitkeringen	-10.727	-9.900
- Mutatie technisch voorziening ivm wijziging regeling	390	0
- Actuarieel resultaat op sterfte	-143	-71
- Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	929	-952
- Actuarieel resultaat op mutaties	-256	179
- Toeslagverlening actieven	-84	1.716
- Toeslagverlening slapers	-10	210
- Toeslagverlening pensioentrekkenden	74	835
- Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	136
Stand per 31 december	405.545	383.747

	2015	2014
Per saldo is de voorziening in 2015 verhoogd met 26.308 als gevolg van de volgende schattingswijzigingen:		
– vervallen driemaandsmiddeling	17.116	
– wijziging UFR	9.192	
Totaal	26.308	
De technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen zijn als volgt opgebouwd		
– Actieve deelnemers	153.258	168.127
– Gewezen deelnemers	68.164	40.851
– Pensioengerechtigden	171.489	162.791
– Ziekenvoorziening en voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten	12.634	11.978
	405.545	383.747
[6] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Rekening courant aangesloten ondernemingen	1.757	2.611
Belastingen en sociale premies	244	248
Schulden inzake kosten van vermogensbeheer	219	401
Schulden inzake pensioenuitvoerings- en administratiekosten	251	114
Derivaten	144	1.212
Rekening courant KasBank uit hoofde van gestort collateral	0	750
Schulden uit collateral management	1.750	0
Vooruit ontvangen bedragen volgend boekjaar	61	19
	4.426	5.355

Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland en de aangesloten ondernemingen Urenco Nederland B.V. (UNL) en Enrichment Technology Nederland B.V. (ETC Almelo).

Transacties met bestuurders

Vertegenwoordigers namens de pensioengerechtigden in het bestuur ontvangen een beloning van het Pensioenfonds. Er zijn geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders en er is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Het Pensioenfonds heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de aangesloten ondernemingen. De transacties bestaan uit de betaling van premiebijdragen en kosten.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De beloning voor de (voormalige) bestuurders tezamen bedraagt € 20.000,- (2014: € 20.000,-).

Personeel

Gedurende het boekjaar 2015 had Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2015	2014
[7] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	800	668
Aandelen	15	45
Overige beleggingen	-9	-3
Banken	-1	0
Intrest waardeoverdrachten	30	25
Overige	0	0
Totaal directe beleggingsopbrengsten	835	735
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>(On)gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoedbeleggingen	324	-386
Aandelen	8.573	15.152
Vastrentende waarden	-8.044	73.128
Derivaten	-6.811	-5.930
Overige beleggingen	-200	0
Valutaverschillen	10	56
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-6.148	82.020

	2015	2014
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon		
– Vastgoedbeleggingen	-53	-26
– Aandelen	-144	-108
– Vastrentende waarden	-424	-431
– Overige	-163	-179
Totaal beheerloon	-784	-744
Beleggingsadvies	-249	-262
Beleggingsadministratie	-33	-7
Transactiekosten	-14	-3
Overige beleggingskosten	-2	-54
Totaal kosten vermogensbeheer	-1.082	-1.070
De kosten beheerloon ad 784 (2014: 744) bestaan uit: beleggingskosten Bank of Montreal (voorheen F&C) ad 534 (2014: 541), beleggingskosten BlackRock ad 231 (2014: 203) en overige beheerkosten via Kasbank ad 19 (2014: 0).		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	-6.395	81.685
[8] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Pensioenpremie werkgevers	7.326	9.570
Pensioenpremie werknemers	1.902	2.568
	9.228	12.138
Kostendeekkende premie	8.651	9.801
Gedempte kostendeekkende premie	5.708	7.835
Feitelijke premie	8.759	11.068
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	7.465	8.437
– Opslag in stand houden vereist vermogen	664	759
– Opslag voor uitvoeringskosten	522	605
	8.651	9.801

	2015	2014
[9] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.964	2.119
Overgedragen pensioenverplichtingen	-186	-749
	1.778	1.370
[10] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-8.835	-8.595
Invaliditeitspensioen	-123	-122
Partnerpensioen	-1.504	-1.339
Wezenpensioen	-36	-36
Ontvangen gecedeerde uitkeringen	0	4
Subtotaal	-10.498	-10.088
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	0	-11
Totaal pensioenuitkeringen	-10.498	-10.099
[11] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Wijziging rentecurve	4.358	-62.456
Wijziging rentecurve: vervallen driemaandsmiddeling	-17.116	0
Wijziging rentecurve: wijziging UFR	-9.192	0
Benodigde interesttoevoeging	-700	-1.220
Toevoeging pensioenopbouw	-6.766	-7.744
Binnenkomende waardeoverdracht	-2.638	-2.312
Uitgaande waardeoverdracht	307	741
Toename voorziening toekomstige kosten	-210	-217
Vrijval excassokosten	332	274
Uitkeringen	10.727	9.900
Mutatie technisch voorziening ivm wijziging regeling	-390	0
Actuarieel resultaat op sterfte	143	71
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-929	952
Actuarieel resultaat op mutaties	256	-179
Toeslagverlening actieven	84	-1.716
Toeslagverlening slapers	10	-210
Toeslagverlening pensioentrekkenden	-74	-835
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	0	-136
	-21.798	-65.087

	2015	2014
[12] Herverzekering		
Premies herverzekering	-489	-476
Uitkeringen uit herverzekering	733	246
	244	-230
[13] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-198	-217
Administratie (incidentele / implementatiekosten)	-154	-174
Accountant: controle van de jaarrekening en verslagstaten DNB	-19	-26
Actuaris	-90	-92
Bestuursvergoedingen	-20	-20
Bestuursondersteuning	-260	-267
Overige kosten	-113	-83
	-854	-879
[14] Overige baten en lasten	0	0
Saldo van baten en lasten	-28.295	18.898

	2015	2014
Actuariële analyse van het saldo van baten en lasten		
Beleggingsopbrengsten	-28.576	19.079
Premies	772	2.026
Waardeoverdrachten	-553	-201
Kosten	0	0
Uitkeringen	229	-199
Resultaat op sterfte	853	317
Arbeidsongeschiktheid	-906	952
Reguliere mutaties	256	-179
Overige technische grondslagen	0	0
Toeslagverlening	20	-2.761
Overige wijzigingen actuariële grondslagen/methoden	-390	-136
	-28.295	18.898

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. Conform de berekeningen van het vereist eigen vermogen in het Actuariel Rapport is de risicoparagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (lookthrough-principe) en wordt er rekening gehouden met recente ontwikkelingen zoals het gebruik van de meest recente UFR. Onder het nieuwe FTK zijn de voorschriften voor de berekening van het vereist eigen vermogen aangescherpt en wordt getoetst op basis van het vereist eigen vermogen gebaseerd op de strategische verdeling. De impact van de afzonderlijke risico's wordt tevens getoond voor het feitelijk vereist eigen vermogen omdat de vereiste dekkinggraad op basis van de feitelijke verdeling in het nieuwe FTK onder andere een belangrijke rol speelt bij de korte termijn risicohouding van het fonds.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het Pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen.

Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode (standaardmodel) vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee of aan de pensioentoezeggingen kan worden voldaan. De berekeningen van het vereist eigen vermogen zijn onder meer van belang voor de premiestelling, herstelplan en haalbaarheidstoets van het fonds. De beleidsdekkinggraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2015 lager dan de vereiste dekkinggraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een reservetekort verkeert.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. De S10 betreft het actief beheer risico en is onder het nieuwe FTK in het standaardmodel van DNB geplaatst. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2015 van 119,4% en het maximum van de feitelijke of strategische mix ultimo 2014. Ultimo 2014 werd getoetst op het maximum van beiden en niet op het strategisch vereist eigen vermogen zoals geldt onder het nieuwe FTK. Ultimo 2014 betrof dit het vereist eigen vermogen op basis van de strategische mix van 108,9%.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	13.930	2,0	1.272	0,1
Zakelijke waarden risico (S2)	54.246	12,2	24.014	4,5
Valutarisico (S3)	10.644	0,4	5.190	0,2
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	24.315	4,4	20.436	3,2
Verzekeringstechnisch risico (S6)	11.487	0,4	11.081	0,9
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie-effect ¹⁾	-36.089		-27.697	
Totaal Vereist eigen vermogen	78.533	19,4	34.296	8,9

1) Het elimineren van risico's die niet gelijktijdig in de markt optreden.

	2015	2014
	%	%
Aanwezige dekkinggraad	104,6	112,2
Beleidsdekkinggraad	107,0	112,6
Minimaal vereiste dekkinggraad	104,1	104,1
Strategisch vereiste dekkinggraad	119,4	108,9
Feitelijk vereiste dekkinggraad	118,3	108,8

De beleidsdekkinggraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkinggraad. De aanwezige dekkinggraad wordt berekend door het totale vermogen te delen door de totale technische voorziening. In boekjaar 2014 was de aanwezige dekkinggraad van 112,2% leidend. Afgezet tegen de beleidsdekkinggraad van 2015 van 107,0%, is de (beleids)dekkinggraad afgenomen met 5,2%-punt.

De stijging van zowel het feitelijk als het strategisch vereist eigen vermogen is enerzijds het gevolg van de aangepaste rekenregels die gelden onder het nieuwe FTK, en anderzijds het gevolg van de vergroting van het risicoprofiel die het fonds in 2015 heeft doorgevoerd (groter belang in zakelijke waarden, lagere renteaftdekking). Onder het nieuwe FTK zijn zowel de aan te houden buffers voor de verschillende risicocomponenten verzwakt alsmede de onderlinge samenhang tussen de verschillende risicocomponenten. De vereiste dekkinggraad is, naast de gehanteerde verdeling van de beleggingsportefeuille, afhankelijk van onder andere marktomstandigheden, de vorm van de rentecurve en (standaard) modelparameters. Ook indien het gehanteerde strategische beleggingsbeleid niet wijzigt kan de vereiste dekkinggraad wijzigen. Een stijging van de vereiste dekkinggraad hoeft hierdoor derhalve niet per se een vergroting van het risicoprofiel te betekenen.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten): 11,6

Duratie van de pensioenverplichtingen: 17,9

Voor de vaststelling van het renterisico bij het Vereist Eigen Vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. De rentegevoelige beleggingen betreffen vastrentende waarden en (producten met) rentederivaten. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

Het bestuur heeft ervoor gekozen om 50% van het renterisico van de voorziening pensioenverplichtingen af te dekken. De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen is gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De vastrentende waarden worden gewaardeerd op de swapcurve. Het (verplicht) hanteren van twee verschillende rentecurves kan gevolgen hebben voor de effectiviteit van de renteaftdekking; een effect op de ene rentecurve kan namelijk een ander effect op de andere rentecurve tot gevolg hebben.

De afdekking van het renterisico op basis van de feitelijke beleggingsmix en op basis van de strategische beleggingsmix is in onderstaande tabel opgenomen.

	Feitelijke verdeling		Strategische verdeling	
	in €	%	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico fonds	31.406		31.406	
Impact op de rentegevoelige beleggingen	18.441		17.476	
Renterisico	12.965	1,9	13.930	2,0
Afdekkingspercentage		58,1		55,6

Derivaten

Het renterisico is afgedekt door in haar matching portefeuille Euro Core staatsobligaties aan te houden en door middel van een belegging in het LDI-product (renteswaps) van één van haar vermogensbeheerders. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). De renteaftdekking is ondergebracht bij Bank of Montreal (voorheen F&C).

De afloopdata variëren van januari 2017 tot januari 2051 met een contractwaarde van € 281 miljoen en een marktwaarde van € 44 miljoen. De tegenpartij van de swaps is J.P. Morgan. Binnen de LDI-pools van F&C wordt onderpand (collateral) uitgewisseld om het tegenpartijrisico te reduceren.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vorm gegeven. Op basis van de berekende DNB-renteschokken is de feitelijke renteaftdekking ultimo 2015 gelijk aan 58,1%. In vergelijking tot de beoogde strategische afdekking op basis van de DNB-renteschokken van 55,6% betekent dit een verschil van 2,5%-punt. Deze renteaftdekkingen zijn bepaald door het renterisico van de rentegevoelige beleggingen af te zetten tegen het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds. Het renterisico van de rentegevoelige beleggingen is vastgesteld op basis van de swapcurve, terwijl het renterisico van de technische voorziening voor risico fonds bepaald is op basis van de DNB-rentetermijnstructuur. Doordat de verplichtingen op basis van de DNB-rentetermijnstructuur lager worden vastgesteld dan op basis van de swapcurve, wordt het afdekkingspercentage hier hoger bepaald dan op basis van de swapcurve. In de berekeningen is rekening gehouden met een renteaftdekking van 50%.

Hoogte buffer

Op basis van de Vereist Eigen Vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 12.965 (1,9%) en voor het strategisch renterisico 13.930 (2,0%) ultimo 2015.

Zakelijke waarden risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën van markten en beleggingen. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer.

In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond:

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Zakelijke waarden en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	0	0,0	0	0,0
Niet-beursgenoteerd vastgoed	17.559	11,2	15.728	14,2
Ontwikkelde markten (Mature markets)	129.345	82,6	86.989	78,7
Opkomende markten (Emerging markets)	9.736	6,2	7.893	7,1
Private equity en hedge funds	0	0,0	0	0,0
	156.640	100,0	110.610	100,0

Derivaten

Het zakelijke waarden risico wordt niet afgedekt door middel van derivaten.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 49.681 (11,2%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 54.246 (12,2%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om de valutarisico's af te dekken met valutaderivaten, voornamelijk valutatermijncontracten. Alle belangrijke wisselkoersrisico's van de vastrentende beleggingen worden voor 100% afgedekt. Het valutarisico op de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond dat voortkomt uit de belegging in aandelen ontwikkelde markten onder beheer bij BlackRock is voor 100% afgedekt. Het valutarisico op andere valuta binnen dit mandaat, en het valutarisico behorende bij de overige aandelenbeleggingen is niet afgedekt. De belegging in vastgoed luidt in euro's, hierop wordt dus geen valutarisico gelopen.

Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

Het valutarisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten. Het valutarisico is het totale negatieve effect op de waarde van alle beleggingen als gevolg van dit scenario.

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	71.933	16,9	44.881	10,4
Australische Dollar	3.282	0,8	2.233	0,5
Canadese Dollar	4.006	0,9	2.913	0,7
Britse pound sterling	8.428	2,0	6.480	1,5
Japanse yen	11.001	2,6	6.576	1,5
Zwitserse Franc	4.826	1,1	0	0,0
Overige valuta	21.224	5,0	22.738	5,2
Niet Euro	124.700	29,3	85.821	19,8
Euro	300.765	70,7	347.653	80,2
	425.465	100,0	433.474	100,0
<i>Totaal beleggingen naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	-3.606	-0,8	-179	0,0
Australische Dollar	3.282	0,8	2.233	0,5
Canadese Dollar	4.006	0,9	2.913	0,7
Britse pound sterling	-1.254	-0,3	189	0,0
Japanse yen	-619	-0,1	434	0,1
Zwitserse Franc	4.826	1,1	0	0,0
Overige valuta	21.224	5,0	22.738	5,2
Niet Euro	27.859	6,6	28.328	6,5
Euro	397.606	93,4	405.146	93,5
	425.465	100,0	433.474	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door het pensioenfonds valutatermijntransacties afgesloten.

KAS BANK dekt door middel van een valutaoverlay het valutarisico op USD, JPY en GBP binnen de aandelenportefeuille af. Om de risico's hierbij te mitigeren wordt éénmaal per week collateral uitgewisseld in de vorm van cash.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2015:

	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten expiratedatum 12-02-2016	97.815	1.134	-144	990

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2015 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag € 990 duizend hoger uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerde resultaat van € 990 duizend). Het pensioenfonds heeft een bedrag van € 1.750 duizend gestort als onderpand (cash collateral).

Strategisch dekt het fonds 100% van haar niet-euro beleggingen af binnen vastrentende waarden, en binnen Aandelen 100% van de USD, JPY en GBP exposure.

Met behulp van deze derivaten wordt het strategisch afdekkingspercentage vorm gegeven. Strategisch dekt het fonds volgens het beleggingsmandaat 83,6% van het valutarisico af.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2014:

	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten expiratedatum 12-02-2015	56.391	107	-1.212	-1.105

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 6.439 (0,1%) en voor het strategisch valuta risico 10.644 (0,4%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met

tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Voor de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt bij de vaststelling van het rente en kredietrisico in eerste instantie uitgegaan van de vigerende kasstroommethodiek. Bij de balanspost Vastrentende waarden is een nadere toelichting opgenomen waaruit de verdeling van de portefeuille blijkt.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geassocieerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	49.934	18,7	73.567	22,9
AA	55.567	20,9	86.093	26,7
A	52.891	19,8	57.661	17,9
BBB	50.355	18,9	50.026	15,5
Lager dan BBB	51.561	19,3	51.298	15,9
Geen rating	6.421	2,4	3.439	1,1
	266.729	100,0	322.084	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	580	0,2	585	0,2
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	56.528	21,2	63.592	19,7
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	89.136	33,4	98.675	30,6
Resterende langer dan 10 jaar	120.485	45,2	159.232	49,5
	266.729	100,0	322.084	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 25.340 (4,7%) en voor het strategisch kredietrisico van 24.315 (4,4%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het fonds heeft een risicoverzekering voor het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico afgesloten bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 11.487 (0,4%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 11.487 (0,4%).

Liquiditeitsrisico

Een pensioenfonds kan het risico lopen dat het niet over voldoende liquide financiële middelen beschikt om op het beoogde moment aan de pensioenuitkeringsverplichtingen te voldoen. Daarnaast is er ook sprake van een liquiditeitsrisico als een lange periode vooraf gaat aan de volledige verkoop van een beleggingsobject. Dit beleggingsobject is dan illiquide. Beleggingen in (niet-beursgenoteerd) vastgoed en in hedge funds worden vaak als illiquide betiteld.

Liquiditeitsrisico is niet van toepassing op dit pensioenfonds. Er wordt dan ook geen buffer voor aangehouden.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Winkels	8.028	45,7	8.261	52,5
Woningen	9.531	54,3	7.467	47,5
	17.559	100,0	15.728	100,0
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Europa	17.559	100,0	15.728	100,0

Grote posten: Vastgoedbeleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal

Op basis van de "Look-Through" methode zijn er geen grote posten.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Verdeling Aandelen per regio:</i>				
Europa	31.919	22,9	20.578	21,7
Noord-Amerika	78.664	56,6	49.757	52,5
Centraal en zuid Amerika	1.586	1,1	1.842	1,9
Azië	6.384	4,6	7.408	7,8
Oceanië	18.859	13,6	13.487	14,2
Opkomende markten (Emerging markets)	1.669	1,2	1.811	1,9
	139.081	100,0	94.883	100,0
<i>Verdeling Aandelen per sector:</i>				
Financiële instellingen	30.389	21,8	21.256	22,4
Informatietechnologie	12.837	9,2	9.005	9,5
Industriële ondernemingen	14.437	10,4	9.617	10,1
Niet-cyclische consumentengoederen	29.597	21,3	19.395	20,4
Cyclische consumentengoederen	14.715	10,6	9.869	10,4
Energie	10.987	7,9	7.497	7,9
Nutsbedrijven	4.715	3,4	3.223	3,4
Telecommunicatie	14.047	10,1	9.770	10,3
Basisindustrieën	6.731	4,8	4.704	5,0
Andere sectoren	626	0,5	547	0,6
	139.081	100,0	94.883	100,0
<i>Grote posten: Aandelen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal</i>				
BlackRock msci acwi equity index	139.081	32,4	87.215	20,0

	2015		2014	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa	158.398	59,4	215.124	66,8
Noord-Amerika	97.951	36,7	67.803	21,1
Centraal en zuid Amerika	2.077	0,8	12.634	3,9
Azië	1.407	0,5	6.873	2,1
Oceanië	6.717	2,5	14.291	4,4
Overige	179	0,1	5.359	1,7
	266.729	100,0	322.084	100,0
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	85.727	32,2	117.810	36,6
Hypothecaire leningen	7.516	2,8	14.468	4,5
Bedrijfsobligaties/Credits	165.459	62,0	189.806	58,9
Geldmiddelen	8.027	3,0	0	0,0
	266.729	100,0	322.084	100,0
<i>Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 2% van het balanstotaal</i>				
Staatsobligaties Duitsland	21.454	5,0	26.318	6,0
Staatsobligaties Frankrijk	11.633	2,7	23.576	5,4
Staatsobligaties Nederland	2.819	0,7	12.610	2,9

Hoogte buffer

In het standaardmodel is rekening gehouden met een additionele buffer door rekening te houden met het concentratierisico (S8) dat het fonds loopt binnen haar vastrentende waarden portefeuille. Het betreffen landenconcentraties binnen de vastrentende waarden portefeuille die meer dan 2% van de totale marktwaarde van de beleggingsportefeuille in beslag nemen en een slechtere rating dan AAA hebben.

Concentratierisico is niet van toepassing op dit pensioenfonds. Er wordt dan ook geen buffer voor aangehouden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%.

Actief beheer risico is niet van toepassing op dit pensioenfonds. Er wordt dan ook geen buffer voor aangehouden.

Almelo, 24 juni 2016

Het bestuur

D.J. Vis
Voorzitter

P.H.M. te Riele
Secretaris

J.J. de Vrieze

G.N. Koning

G.J. Broekman

R. van Ham

H.R. Valley

Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Jaarlijks besluit het bestuur welk bedrag aan de reserves zal worden toegevoegd.

Resultaatbestemming

In de jaarrekening is het voorstel verwerkt om het negatieve resultaat over 2015 ad -€ 28.295 ten laste te brengen van de algemene reserve.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland te Almelo is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.300.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 215.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 24 juni 2016

drs. P.H.A. Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland

Verklaring over de jaarrekening 2015

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds Urenco Nederland (de Stichting) te Almelo gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2015;
- 2 de staat van baten en lasten over 2015; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

- Goedkeurende controleverklaring
- Materialiteit
 - Materialiteit van EUR 4,3 miljoen
 - 1% van het pensioenvermogen
- Kernpunten
 - Schattingsonzekerheid in de waardering van beleggingen
 - Schattingsonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 4,3 miljoen (circa 1,0% van het pensioenvermogen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen (stichtingskapitaal, reserves en technische voorzieningen voor risico fonds en deelnemer) per 31 december 2015. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 215 duizend aan het Bestuur rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan KAS BANK N.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door KAS BANK N.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van KAS BANK N.V. en AZL N.V. in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402 type II)-rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2015 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het Bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan KAS BANK N.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Schattingonzekerheid in de waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit de toelichting op pagina 74 van de jaarrekening blijkt dat voor EUR 350 miljoen (82%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen. Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hogere mate van oordeelsvorming van het bestuur. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina's 67 tot en met 71 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In toelichting 1 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 Type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering en toereikende beoordeling van periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van de vermogensbeheerder.

Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen, gebaseerd op afgeleide marktnoteringen onderzocht. De waardering van deze beleggingen hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Significante afwijkingen zijn door ons nader onderzocht. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de uitvoeringsorganisatie op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Onze observatie

Wij hebben vastgesteld dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn. De waardering van beleggingen is op evenwichtige wijze bepaald overeenkomstig de gehanteerde waarderingsgrondslagen en methodieken.

Schattingonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het Bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het Bestuur heeft in de toelichting op pagina's 69 tot en met 71 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 83 van de toelichting (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen controleaanpak, de aandachtspunten bij de controle en de uitkomsten van de controle.

Wij hebben de door het Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris en geëvalueerd. Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuariel deskundige.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting hierop adequaat.

Verantwoordelijkheden van het Bestuur voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate –maar geen absolute mate– van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). www.nba.nl/standaardteksten-controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het bestuursverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het bestuursverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Utrecht, 24 juni 2016

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA

Bijlagen

Pensioentermen

Ter verduidelijking van de leesbaarheid van het jaarverslag vindt u onderstaand een lijst waarin enkele technische pensioentermen worden verklaard.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden. Aan de hand van deze beleidsdekkingsgraad wordt jaarlijks bepaald of er al dan niet een toeslag verleend kan worden, of er een eventueel tekort is en of de pensioenen eventueel verlaagd moeten worden.

Doorsneepremie

Premie die werkgever en werknemer betalen aan de stichting, ter verwerving van pensioenaanspraken.

Dekkingsgraad

Dit is de verhouding tussen het aanwezige pensioenvermogen en de contante waarde van de opgebouwde aanspraken, uitgedrukt in een percentage. Een dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het aanwezige vermogen juist toereikend is om de voorziening opgebouwde rechten te dekken, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking.

Dekkingstekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's te dekken.

Financiële derivaten

Beleggingsinstrumenten die hun waarde ontleen aan de waarde van een ander goed, zoals aandelen en olie. Het andere goed wordt de onderliggende waarde genoemd.

Franchise

De franchise is dat deel van het jaarsalaris waarover geen pensioen wordt opgebouwd, omdat de deelnemer te zijner tijd een AOW-uitkering ontvangt.

Jaarsalaris

12 maal het met de werknemer overeengekomen vaste bruto maandsalaris, inclusief 8% vakantietoeslag; het geheel vermeerderd met 3% eindejaarsuitkering.

Herverzekering

Pensioenfondsen kunnen bepaalde risico's (zoals het risico van overlijden of invaliditeit) of verplichtingen die zij verzekeren, geheel of gedeeltelijk onderbrengen bij een (levens) verzekeringsmaatschappij. Dit wordt herverzekering genoemd.

Het pensioenfonds blijft echter volledig aansprakelijk voor de nakoming van de pensioenverplichtingen jegens de deelnemers, gewezen deelnemers en pensengerechtigden in geval van faillissement van de (levens)verzekeraar. Er is dus feitelijk sprake van een verzekeringscontract waarbij het pensioenfonds eerste risicodragers is.

LDI

Liability Driven Investments, alle beleggingen die bedoeld zijn om het rendement op de verplichtingen zo goed mogelijk na te bootsen.

Pensioengrondslag

Het laatstelijk voor de deelnemer geldende jaarsalaris, nadat dit is verminderd met de franchise.

Premievrije aanspraken

Het pensioen dat bij beëindiging van een deelneming door ontslag wordt meegegeven op basis van de doorgebrachte deelnemerstijd.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur dient ter bepaling van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen.

Reservetekort

Situatie dat de middelen ontoereikend zijn om naast de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's, de reserve voorgenomen pensioenaanpassing en eventuele andere reserves te dekken.

Toeslag op pensioen

Verhoging van ingegane en premievrije pensioenen op basis van algemene prijsstijgingen.

Aanspraken

Reglementaire aanspraken op pensioen	Het pensioenreglement geeft aanspraak op:
Ouderdompensioen	ingaaude op de eerste dag van de maand, waarin de (gewezen) deelnemer 67 jaar wordt (pensioenrichtdatum) en uit te keren tot en met de maand van diens overlijden;
Partnerpensioen	voor de partner van de (gewezen) deelnemer of de gepensioneerde uit te keren vanaf de eerste dag van de maand volgend op die waarin de (gewezen) deelnemer of de gepensioneerde is overleden tot en met de maand van overlijden van de partner;
Tijdelijk partnerpensioen	voor de partner van de deelnemer uit te keren vanaf de eerste dag van de maand volgend op die waarin de deelnemer is overleden, indien dit overlijden plaatsvindt vóór de pensioendatum, tot de maand van overlijden van de partner, doch uiterlijk tot de maand, waarin de partner de 67-jarige leeftijd bereikt;
Bijzonder partnerpensioen	voor de partner van wie de relatie met de (gewezen) deelnemer of gepensioneerde voor diens overlijden rechtsgeldig is beëindigd;
Wezenpensioen	voor de kinderen van de (gewezen) deelnemer of de gepensioneerde;
(Tijdelijk) partnerpensioen op risicobasis	voor de partner van de werknemer die nog geen 21 jaar is;
Arbeidsongeschiktheidspensioen	Voor de arbeidsongeschikte deelnemer in de zin van de WIA/WAO.